ശ്രീബുദ്ധചരിതം.

കിളിപ്പാട്ടു്.

പരിഭാഷകൻ,

എൻ. കുമാരൻ ആശാൻ.

m.1.e.
K.P-15

ശ്രീബുദ്ധചരിതം.

ആശാൻ.

ശ്രീബുദ്ധചരിതം

[കിളിപ്പാട്ട്]

എൻ. കുമാരൻ ആശാൻ.

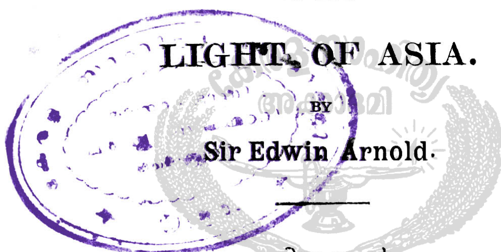

ശ്രീബുദ്ധചരിതം.

കിളിപ്പാട്ട്.

A FREE TRANSLATION

OF THE

LIGHT OF ASIA.

BY

Sir Edwin Arnold.

പരിഭാഷകൻ,

എൻ. കുമാരൻ ആശാൻ.

ശാരദാ ബുക്ക്ഡിപ്പൊ,

തിരുവനന്തപുരം.

Printed at the "Ananda" Press, Trivandrum.

1915.

മുഖവുര.

പ്രസിദ്ധ ആംഗല കവിയായ സർ, എഡ്വിൻ അർനാൾഡിന്റെ കൃതികളിൽ "ഏഷ്യയിലെദീപം" ("Light of Asia") ഏററവും ശ്രേഷ്ഠമായ ഒരു ഗ്രന്ഥമാണു്. ഇതിനെ ഇപ്പോൾ ലോകത്തുള്ള മിക്ക പ്രധാനഭാഷകളിലും തർജ്ജിമചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. വിഷയഗൌരവവും കവിതാഗുണവും ഓർത്താൽ ഈ കൃതിക്കുസിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള അസാമാന്യമായ പ്രസിദ്ധിയെയോ പ്രചാരത്തേയോ പററി ആൎക്കും അത്ഭുതം തോന്നുന്നതല്ല. ഈ "ശ്രീബുദ്ധചരിതം" കിളിപ്പാട്ടു് ആ വിശിഷ്ടകൃതിയുടെ ഭാഷാന്തരമാകുന്നു. ബുദ്ധഭഗവാന്റെ ചരിത്രവും ബുദ്ധമതത്തിന്റെ പ്രധാന മൂല തത്വങ്ങളുമാണു് ഇതിലെ പ്രതിപാദ്യ വിഷയം. പൌരാണികന്മാർ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ അവതാരങ്ങളിൽഒന്നായി പരിഗണിച്ചുവരുന്ന ഭഗവാൻ ഗൌതമ ബുദ്ധൻ 2500 കൊല്ലങ്ങൾക്കുമുമ്പു് ആൎയ്യാവൎത്തത്തിൽ ഉപദേശിച്ചവിലയേറിയ അദ്ധ്യാത്മതത്വങ്ങളും ധൎമ്മരഹസ്യങ്ങളും സ്ഥാപിച്ച സംഘങ്ങളും ഭൂലോകം മുഴുവൻ ഇന്നു മിക്കവാറും എല്ലാ പരിഷ്കൃത മതങ്ങളുടേയും മതസ്ഥാപനങ്ങളുടേയും ഉൽപത്തിസ്ഥിതികളേ ഏതെങ്കിലും പ്രകാരത്തിൽ പ്രേരിപ്പിക്കയോ, അല്ലെങ്കിൽ, അവയെ പോ

ഷിപ്പിക്കയോ പുലത്തുകയോ പരിഷ്കരിക്കയോ എന്തെങ്കിലും ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള വസ്തുത വിസ്മരിപ്പാൻ പാടില്ലാത്തതാകുന്നു. ബുദ്ധമതം ഇന്നും ലോകത്തുള്ള അനേകശതകോടി മനുഷ്യരിൽ മൂന്നിലൊന്നുഭാഗം ആളുകളുടേ വിശ്വാസാനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്കു ആധാരമായി പ്രചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയുമാകുന്നു. സിലോൺ, ബർമ്മാ, നേപ്പാൾ, തിബത്ത്, ചൈനാ, മദ്ധ്യഏഷ്യാ, സൈബീറിയാ മുതലായരാജ്യങ്ങളിലെ ജനങ്ങൾ ഇപ്പോഴും, ബുദ്ധമതക്കാരാണ്. ഇന്ത്യയുടേ പലഭാഗങ്ങളിലുംതന്നെ ബുദ്ധഭക്തന്മാർ ഇപ്പോഴുമുണ്ട്. ആ മതത്തിലെ അത്യുൽകൃഷ്ടമായ അദ്ധ്യാത്മതത്വങ്ങളും സദാചാരപദ്ധതികളും. മനുഷ്യവർഗ്ഗമുള്ള കാലംവരെ പണ്ഡിതന്മാർക്കു ആശ്ചര്യാനന്ദങ്ങൾ ജനിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും, അനവധി ആത്മാക്കൾക്കു സുഖസമാധാനങ്ങൾ നൽകിക്കൊണ്ടും എന്നേക്കും പ്രകാശിക്കുമെന്നുള്ളതുമാകുന്നു.

ഈ പരിഭാഷ ആരംഭിച്ചതു, 1903-ാമാണ്ടിടയ്ക്കായിരുന്നു. എട്ടു പുസ്തകങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ എട്ടു കാണ്ഡങ്ങൾ അടങ്ങിയ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ഒന്നാംകാണ്ഡം മിക്കവാറും പരിഭാഷപ്പെടുത്തിതീർന്നശേഷം, ചില അസൌകര്യങ്ങളാലും മററുകാരണങ്ങളാലും പരിഭാഷ തുടരാൻ സാധിക്കാതെവന്നു. എന്നിട്ടു 10 കൊല്ലങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. 1913-ൽ വീണ്ടും തർജ്ജിമ തുടരുകയും, അപ്പോൾമുതൽ "വിവേകോദയം" മാസികയിൽ അല്പാല്പമായി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി തുടങ്ങുക

യും ചെയ്തു. ഇപ്പോൾ പുറത്തയയ്ക്കുന്ന ഈ രണ്ടുകാണ്ഡങ്ങൾ അങ്ങനെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഭാഗങ്ങളെത്തന്നെ സംസ്കരിച്ചു പുസ്തകരൂപത്തിൽ ആക്കീട്ടുള്ളതാകുന്നു. ഇപ്രകാരം ഈരണ്ടു കാണ്ഡങ്ങളായി തുടൎന്നുകൊണ്ടു് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി കാലതാമസമെന്നിയെ ഗ്രന്ഥം പൂൎത്തിയാക്കാനാണു് വിചാരിക്കുന്നതു്.

ഇതിനിടയിൽ, "ബുദ്ധചരിതം" എന്ന പേരിൽ ഈ കൃതിയുടെ ഒരു ഗദ്യതൎജ്ജമ കാണ്മാനും, "ഏഷ്യയിലെവെളിച്ചം" അല്ലെങ്കിൽ "പൌരസ്ത്യദീപം" എന്നപേരിൽ,മറെറാരു പദ്യതൎജ്ജമയെപ്പററി കേൾപ്പാനും, സംഗതിയായിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ ഈ കിളിപ്പാട്ടു തൎജ്ജിമ മൂലത്തിലെ വൃത്തത്തിനും പ്രമേയത്തിനും ഏററവും യോജിച്ചതാണെന്നു തോന്നുകയാലും, ഈ മാതിരി ഒരു തൎജ്ജിമ ഇതുവരെപുറത്തു വന്നിട്ടില്ലാത്തതിനാലും, ഞാൻ ഇതിനെ പിന്തുടരുന്നതാണു്. തൎജ്ജിമയിൽ കിളിപ്പാട്ടിന്റെ സ്വാഭാവികമായ മാധുൎയ്യത്തിനു ഹാനിവരാതിരിപ്പാൻ വേണ്ടത്ര സ്വാതന്ത്ര്യം സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ, അതുകൊണ്ടു് അൎത്ഥത്തിൽ സാരമായ ഏതെങ്കിലും ഭേദഗതിവരികയോ, മൂലത്തിലെ കവിതാഭംഗിക്കോ രസത്തിനോ വൈകല്യം സംഭവിക്കയോ ചെയ്യാതിരിപ്പാൻ പ്രത്യേകം ദൃഷ്ടിവച്ചിട്ടുമുണ്ടു്. തൽക്കാലം ഇതിലധികമൊന്നും പറവാനില്ല. കവിതാവിഷയമായ ഉദ്യമങ്ങളിൽ എന്നെ ഹൃദയപൂൎവ്വം പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്ന ഗു

ണാകാംക്ഷികളായപണ്ഡിതസ്നേഹിതന്മാരോടും പൊതുജനങ്ങളോടും എനിക്കുള്ള ഹാർദ്ദമായ കൃതജ്ഞതയെ പ്രസ്താവിച്ചുകൊണ്ടും, അവരുടേ ദയാപൂർവ്വമായ സ്വീകാരത്തേ ഈ അവസരത്തിലും സവിനയം പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടും ഈ കൃതിയെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം.
1915 സെപ്ടമ്പർ 5.

എൻ. കുമാരനാശാൻ.

ശ്രീബുദ്ധചരിതം.

കിളിപ്പാട്ട്.

ഒന്നാം കാണ്ഡം.

ഭഗവാൻ, ഭവമുക്തിദായകൻ, ബുദ്ധൻ തന്റെ-
നിഗമരത്നം ജയിച്ചീടുന്നു സർവ്വോത്തമം.

ജഗതീപതിസുതൻ വിശ്രുതൻ സിദ്ധാർത്ഥനു
ജഗത്തിൽ മുനികളുമാരുള്ളൂ സമാനന്മാർ.

സർവ്വപൂജിതൻ സാക്ഷാൽ സർവ്വജ്ഞൻ സർവ്വോത്തമൻ
സർവ്വഭൂതൈക ദയാ വാരിധി തപോനിധി,

നിർവ്വാണത്തെയുമിഹ നിത്യമാം ധർമ്മത്തെയും
നിർവ്വാദമകമലിഞ്ഞരുളും ദിവ്യാചാര്യൻ,

ഭൂമിയിൽ മർത്ത്യരുടെ ഭാഗ്യത്താൽ വീണ്ടും രണ്ടു
സാദമോദമവതരിച്ചീടേണ്ടകാലം വന്നു.

ദിവ്യമാമഗ്രഭൂമിതന്നുടെ താഴത്തതി
ദിവ്യന്മാർ വാണീടുന്നു നാലുപേർ ലോകേശന്മാർ;

ഭരിച്ചീടുന്നിതവർ മർത്ത്യലോകത്തെയവ-
രിരിക്കുന്നതിനു താഴത്തു മേഖലകളിൽ

മരുവീടുന്നുപരേതന്മാരായ് ഭൂ വെടിഞ്ഞ
പെരിയ തപോധനസത്തമരടുക്കൽതാൻ.

മുപ്പതിനായിരത്താണ്ടമ്മഹാത്മാക്കളെങ്ങു
കെല്പോടു മിരുന്നാവതരിച്ചീടുന്നു വീണ്ടും.

ആ ദിവ്യ ഭൂമിതന്നിലത്രകാലവുമസ്ഥ
ഖേദംവാണരുളിയ ഭഗവാൻബുദ്ധനപ്പോൾ

കാണായിതവതാരചിഹ്നങ്ങളഞ്ചും സ്വയം
ക്ഷോണിതൻ ക്ഷേമത്തിനായെന്നതേ പറയേണ്ടു.

വാനവരിതുകണ്ടു വീതസന്ദേഹമണ-
ഞ്ഞാനന്ദാകുല മരുളീടിനാരിപ്രകാരം:

ഭഗവൻ, ഭവാനിന്നു ലോകരക്ഷണത്തിനാ-
യഘനാശന! പോകുമാറായിതറിഞ്ഞാലും.

അതുകേട്ടരുൾചെയ്തു സർവ്വജ്ഞൻ-"പോകുന്നു ഞാ-
നിതു താനെൻറയന്ത്യമായീടുമവതാരം.,

ഇതിനാൽതന്നെ സംസാരാംബുധി കടന്നീടും
ഗതകല്മഷം ഞാനും മദ്ധർമ്മരതന്മാരും.,

ശ്ലാഘ്യമാം ഹിമാലയ ദക്ഷിണസാനുഭൂവിൽ
ശാക്യന്മാരുടെ കുലത്തിങ്കൽ ഞാൻ ജനിച്ചീടും;

യോഗ്യരാം ജനങ്ങളുമവിടെ വാഴുന്നിതു
ഭാഗ്യവാനായിന്നൊരു ധർമ്മിഷ്ഠൻ നരേന്ദ്രനും."

ഇങ്ങനെയസ്സംവാദം നടന്നരാവിൽ തന്നെ
മംഗലാത്മാവാം ശ്രീശുദ്ധോദന നരേന്ദ്രൻെറ

മഹിഷി മായാദേവി കാന്തനൊത്തുറങ്ങുമ്പോൾ
മഹനീയമായൊരത്ഭുത സ്വപ്നം കണ്ടാൾ.

കാമധേനുവിൻ നറും പാലുപോൽവെള്ളത്തതി-
കോമളങ്ങളാമാറു കൊമ്പുകൾ പൂണ്ടുമിന്നും

വാരണവീരൻ തൻെറ വടിവിൽദ്യോവിൽ നിന്നു
പാരമുജ്ജ്വലിച്ചൊരു നക്ഷത്രമതിശീഘ്രം

ചാരുവാം മാണിക്യത്തിൻച്ഛായ നൻമുത്തിൽചേൎന്നു
ള്ളാരോമൽ കാന്തികാളുമാറു രശ്മികൾ ചിന്നി

അന്തരിക്ഷത്തിലൂടെയെരിഞ്ഞു വരുന്നതു-
മന്തികമണവതും, ദക്ഷിണപാൎശ്വത്തൂടെ

സ്വാന്തമാം ജഠരത്തിലായതു പൂകുന്നതും,
ബന്ധുരഗാത്രികണ്ടാ; ളുണൎന്നാളുടൻ തന്നെ.

മൎത്ത്യമാതാക്കളൊരുമോരാത്തോരത്ര്യാനന്ദ-
മത്തരുണിയാൾക്കുള്ളിൽ കവിഞ്ഞുവഴിഞ്ഞിതു.

സത്വരം പരന്നിതു പുലൎകാലത്തിന്നു മു-
മ്പെത്രയും മനോജ്ഞമാം പ്രഭയൊന്നെല്ലാടവും.

പെരിയപൎവ്വതങ്ങൾ വിറച്ചിതപ്പോൾ പാരിൽ
തിരകളടങ്ങിയംബുധി നിശ്ചലമായി.

സരസംകാലത്തിതൾ വിരിയും പൂക്കളെല്ലാം
തരസാവിടൻന്റ്ച്ചയായാലത്തെപ്പോൽ നിന്നു

ഇരുളാന്നൊരു കാട്ടിനിടയിൽ ഭാനുമാന്റെ
കിരണംചാരുകാന്തി കലൻന്നുപരക്കുമ്പോൽ

നരനായകപത്നിയാൾക്കകതാരിൽ തിങ്ങും
പരമാനന്ദപൂർമൊഴുകി പാതാളാന്തം.

അതുമല്ലഹോ രസാതലവാസികളപ്പോൾ
മൃദുവായ് തമ്മിൽതമ്മിൽ മന്ത്രിച്ചുനീളെയേവം.

"ഇതുകേൾക്കുവിൻ ജനിച്ചിടേണ്ടും പ്രേതങ്ങളേ,
മൃതരാവാൻ പോകുന്ന ജീവിസഞ്ചയങ്ങളെ,

വ്യഥവിട്ടാശനിങ്ങൾകൈക്കൊൾവിൻ;നെഴുനേല്പിൻ;
പൃഥിവിയിങ്കലവതിരിച്ചിതിന്നുബുദ്ധൻ".

ഇതുകേട്ടമേയമാമാശ്വാസമൊട്ടും പൊങ്ങി-
യതുലാമോദം ചരാചരങ്ങൾക്കകക്കാമ്പിൽ.

വിദിതമല്ലാത്തൊരത്യാനന്ദം നൽകുമാറു
മൃദുവാംകാററുവീശിയൂഴിയിലാഴിയിലും.

അഥവന്നിതു പുലർകാലമപ്പോൾ സ്വപ്നാർത്ഥ
കഥകന്മാരാംവൃദ്ധരീവിധം വ്യാഖ്യാനിച്ചാർ.

"അതിശോഭനം സ്വപ്നം—കർക്കടകത്തിൽ ദിന-
പതിനില്ക്കുന്നു; ദേവി പെററിടും കുമാരനെ;

അതിദിവ്യനാം പുത്രനവ നത്ഭുതജ്ഞാന
നിധിയാം നിഖിലലോകത്തിനും താങ്ങാമോർത്താൽ;

അതുമല്ലജ്ഞാനാന്ധകാരത്തിൽ നിന്നുയർത്തി-
ഗ്ഗതിനൽകീടും മർത്ത്യർക്കിങ്ങവ; നല്ലെന്നാകിൽ,

ക്ഷിതിമണ്ഡലമൊററ വെൺകൊററക്കുടയ്ക്കു കീഴ്
ഗതകല്മഷം കാക്കുമെത്രതാനിഷ്ടമെങ്കിൽ."

അതിപാവനൻ ബുദ്ധൻ ശ്രീമായാജഠരത്തിൽ
പദമൂന്നിയപുണ്യ വൃത്താന്ത മേവമല്ലോ.

കററവാർവേണി മായാദേവിയാം പിന്നെഗ്ഗർഭം
മുററി വാണിടുംകാലം തന്നുടേ സൌധത്തിൻെറ

മുററത്തു ചമതവൃക്ഷത്തിൻെറ കുളിർ നിഴൽ
പററിനിന്നതേയൊരുദിവസം മദ്ധ്യാഹ്നത്തിൽ

തുംഗമായ് ദേവാലയത്തിൻ കൊടിമരംപോലെ
ഭംഗിയിൽ വളന്നേഴമൂർദ്ധ്വ ശാഖകളുള്ളതാം

മംഗളസ്നിഗ്ദ്ധമൃദുപല്ലവങ്ങളും ഹൃത-
ഭൃംഗങ്ങളായി മന്നം പൂണ്ടെഴും പുഷ്പങ്ങളും

തിങ്ങിമിന്നുന്ന മണിമകുടശ്രീയേലുമ-
ശ്ശൃംഗത്തെമെല്ലെമെല്ലെയാനമിപ്പിച്ചു വൃക്ഷം,

ശൃംഗാരകുഞ്ജംപോലെ ദേവിയ്ക്കു തണലേകാ-
നിംഗിതമറിഞ്ഞുടൻ താണിതു;—ചിത്രമല്ല;

ജംഗമസ്ഥാവരങ്ങളൊക്കയും ജഗത്തിങ്കൽ
സംഗതിയറിഞ്ഞുതാൻ വാണിതമ്മുഹൂർത്തത്തിൽ.

ഭൂമിയുമുടൻ ബഹു പുഷ്പങ്ങളുൽഗമിപ്പിച്ചു
പൂമെത്തതീർത്തിപ്പോൾ ദേവിക്കു ശയിക്കുവാൻ;

പ്രേമത്താൽ കരിങ്കല്ലുമൊഴുക്കി സ്വച്ഛോദക
സ്തോമത്തെയരുവിയായ് രാജ്ഞിക്കു നീരാട്ടുവാൻ.

കോമളാംഗിയാം ദേവിയീവിധമങ്ങുതെല്ലു
മാമനസ്യം കൂടാതെ പെററിതുകുമാരനെ.

പൂർത്തിയായ് തിരുമെയ്യിൽ പൂണ്ടിരുന്നുതേ പുത്രൻ
ദ്വാത്രിംശന്മഹാഭാഗപുരുഷചിഹ്നങ്ങളും.

വാർത്തയീവിധമെല്ലാം വിരവിൽ കേട്ടറിഞ്ഞു
ചിത്തകൌതുകം പൂണ്ടു മന്നവനുടൻതന്നെ

പുത്രനെച്ചെന്നു കൊണ്ടുപോരുവാൻ രമണീയ-
ചിത്രശോഭിതയായ ശിബികയയച്ചിതു്.

ചിത്രമെത്രയുമെന്നാൽ തിരികെയതുചുമ-
ന്നെത്തിയതന്നു ദിഗീശന്മാർ നാൽവരുമത്രേ.

പാരിലെക്കർമ്മങ്ങൾ ചെമ്പോലയിൽകുറിക്കുവോർ
മേരുവിന്നധിത്യകമേൽ നിന്നുപോന്നാരിവർ;

പൌരസ്ത്യദിക്പാലകനിന്ദ്രൻ രാജതവസ്ത്ര
ധാരികളായിക്കരതാരിൽ മുത്തണിഞ്ഞുള്ള

ചാരുവാം പരിചകൾ കൈക്കൊണ്ടുമിന്നും പരി-
ചാരകന്മാരുമൊത്തു ശോഭിച്ചു മഹാഭാഗൻ.

ജംഭാരിമണിമയമാം പരിചയും പൂണ്ടു
ഡംഭാർന്നീലാശ്വത്തിലേറിസ്സഞ്ചരിച്ചിട്ടും,

കുംഭിനിസ്വർഗ്ഗപാതാളങ്ങളിൽ പേർകൊള്ളുന്ന
കുംഭാണ്ഡരൊത്തു ദക്ഷിണാശേശൻ വിളങ്ങിനാൻ.

പിന്നെയപ്പശ്ചിമാശാപതിയുമേവം കയ്യിൽ
മിന്നുന്ന പവിഴത്തിൻ പരിചയേന്തിയെന്നും

ഉന്നതശോണ ഹയമേറിപ്പിന്തുടരുന്ന
പന്നഗവീരപരിവാരത്താൽ വിലസിനാൻ.

ഉത്തരദിഗീശ്വരൻ വിത്തേശൻ താനുമേവം
സത്വരം പൊൻപട്ടവും പൊൻപരിചയും പൂണ്ടു

ബദ്ധാഡംബരം പൊന്നിൻ കുതിരയേറിപ്പിമ്പേ
യെത്തിടും യക്ഷഭടന്മാരോടും വിരാജിച്ചാൻ.

കണ്ടീടാവല്ലാതുള്ള മോടിപൂണ്ടവർ, വേഷം
കൊണ്ടല്ല രൂപംകൊണ്ടും വാഹകസമാനന്മാർ,

അണ്ടർകോന്മാരാമിവർ തന്നെയപ്പല്ലക്കിന്റെ
തണ്ടുകൾ ചുമന്നുംപോന്നാർ മഹാ തേജസ്വികൾ.

കണ്ടതയെന്ന്യേയന്നു മർത്ത്യരോടൊത്തങ്ങവർ
കണ്ടറിഞ്ഞിട്ടും ചേർന്നു നടന്നു വാനവന്മാർ,

വീണ്ടും ഭൂമിക്കുണ്ടായ ബുദ്ധാവതാര ഭാഗ്യം
കണ്ടുടൻ സ്വർഗ്ഗം ഹർഷാംബുധിയിൽ മുങ്ങുകയാൽ.

എന്നാലതൊന്നും ഗ്രഹിച്ചീടാതെ ശുദ്ധോദന
മന്നവൻ ദുർന്നിമിത്തശങ്കയാൽ മാഴ്കീടിനാൻ·

അന്നേരം ദൈവജ്ഞന്മാർ ചിന്തിച്ചോതിനാർ നൃപ-
നന്ദനൻ ഭുവിലേററം പ്രഥിതനാകുമെന്നും;

എന്നല്ലായിരത്താണ്ടു ചെല്ലുമ്പോളൊരിക്കലീ-
മന്നിടം പാലിക്കുവാൻ വന്നവതരിച്ചീടും

ചക്രവർത്തികൾ തന്നിലേകനാണെന്നും; സാക്ഷാൽ
ഉൽക്കടങ്ങളാം സപ്തസിദ്ധികൾകാണുന്നെന്നും.

ചൊല്ലക്കൊള്ളും സിദ്ധികളിൽ ചക്രരത്നമാണാദ്യ,
മഘാതീതമാം മഹാ "രത്നം" രണ്ടാമത്തേതാം;

ഉൽക്കടാഹംകാരമാന്നഭ്രത്തിലൂടേയോടും
ശീഘ്രഗാമിയാമശ്വരത്നമാംമൂന്നാമത്തു്;

മഞ്ഞുപോൽ ധവളമായ് മന്നവനേറിപ്പോവാൻ
സഞ്ജാതമാകും ഹസ്തിരത്നമാം നാലാമത്തു്;

കൃത്യകൗശലശാലി മന്ത്രീന്ദ്രനഞ്ചാമതാം;
പ്രത്യർത്ഥി ഭയങ്കരൻ സേനാനിയാറാമതാം;

പ്രത്യുഷസ്സിയെക്കാളു മതിമോഹനയായി
പ്രത്യംഗ സൌന്ദര്യത്താലസമാനയായെന്നും

ശുദ്ധശീലയായ് തന്റെ ധർമ്മദാരത്വം പൂണ്ട
സുസ്ത്രീരത്നമാമേഴാമത്തേതുമറിഞ്ഞാലും.

അത്തരം ചിഹ്നങ്ങൾതന്നത്ഭുതാകാരനായ
പുത്രനിൽ കണ്ടുപാരം തെളിഞ്ഞു ശുദ്ധോദനൻ,

അത്യന്തംജനാനന്ദകരമാം മഹോത്സവം
സത്വരംനഗരിയിൽക്കൂട്ടുകെന്നാജ്ഞാപിച്ചാൻ.

ഝടിതിവഴിയൊക്കെയടിച്ചും പനിനീരാ-
ലുടനെ തെരുവുകൾ നനച്ചും പൌരരെല്ലാം

കൊടികൾ വിളക്കുകളെന്നിവ വൃക്ഷങ്ങടെ
നെടിയകൊമ്പുകളിൽ തൂക്കിയും തുടങ്ങിനാർ.

അറിഞ്ഞുകൌതുഹലം പൂണ്ടുകാണികൾ വന്നു
നിറഞ്ഞു കാഴ്ചകണ്ടു മിഴിച്ചുനിന്നാർ നീളേ.

വാൾപയററുകാർ,കായാഭ്യാസികൾ,കൺകെട്ടുകാർ,
നല്ലാമ്പാട്ടിക, ളൂഞ്ഞാൽകളിക്കാർ, ഞാണേററുവോർ,

ആലോലഹാസത്തിനു താളംപോലിളകുന്ന
കാലിണകളിൽ കിലുങ്ങീടും കിങ്കിണിപൂണ്ടും,

ചേലെഴും കച്ചപ്പുറം കെട്ടിയുമാടീടുന്ന
ലോലാംഗിമാരാം വാരനാരിമാ, രെന്നുവേണ്ടാ,

കാലോളമംഗമെല്ലാം കരടിമാനിവററിൻ
തോലുടുത്തുടൻ വേഷം പകർന്നു തുള്ളീടുവോർ,

വ്യാഘ്രത്തെ മരുക്കുവോർ, മല്ലന്മാ,രോരോ പക്ഷി-
വർഗ്ഗത്തെക്കൊത്തിക്കുവോർ, കുഴലൂതുവോർ, പിന്നെ

ചട്ടററ മൃദംഗവാദകർ, വൈണികന്മാരു-
മൊട്ടല്ല ഹർഷം ജനങ്ങൾക്കേകി നൃപാജ്ഞയാൽ.

കേട്ടറിഞ്ഞഥ കുമാരോത്ഭവം ദൂരസ്ഥരാം
ശ്രേഷ്ഠികൾ വാണിജ്യ സമ്പന്നന്മാർ വന്നുമോദാൽ,

ശ്രേഷ്ഠമാം കാണിക്കകളോരോന്നു നല്ല തങ്ക-
ത്തട്ടങ്ങൾ തന്മേൽ വാരി നിറച്ചു കാഴ്ചവച്ചാർ.

കംബളം, സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങൾ, നൽപളുങ്കു, സ-
ന്ധ്യാംബര കാന്തികോലും രത്നഭേദങ്ങൾ താനും,

പന്ത്രണ്ടു ചേർന്നാൽപോലുംമൈമെ മറയ്ക്കാത്ത മൃദു
തന്തുക്കൾ പൂണ്ട ലോലമാം മൂടുപടങ്ങളും

നൻമുത്തു നിരത്തി വച്ചഴകിൽ തുന്നീട്ടുള്ള
രമ്യകഞ്ചുകങ്ങളും, ചന്ദനഖണ്ഡങ്ങളും.

അത്രയുമല്ല പാരിതോഷികം സാമന്തന്മാർ-
പത്തനങ്ങളിൽ നിന്നും വന്നതേ ബഹുതരം.

ഋദ്ധികണ്ടേവം ജനം ബാലനു പേർ "സർവാർത്ഥ-
സിദ്ധ"നെന്നേകി;സംക്ഷേപിച്ചു'സിദ്ധാർത്ഥ'നെന്നും.

വന്നപോൽ വൈദേശികന്മാരിലന്നൊരാൾ വൃദ്ധൻ
ധന്യനാം തപോധന നസിതനെന്നു പേരായ്;

മന്നിലെ വൃത്താന്തങ്ങൾ മറന്നും, ദ്യോവിലേക്ക
തന്നുടെ കണ്ണുങ്ങളെത്തുറന്നും മേവുംയോഗി.

താനേന്നുമിരിക്കുന്നോരരയാൽ വൃക്ഷത്തിൻ കീഴ്
ധ്യാനനിഷ്ഠനായ് വാഴുമളവിൽ വെളിവായി,

വാനവർ ബുദ്ധാവതാരോത്സവത്തിങ്കൽ പാട്ടും
ഗാനങ്ങൾ കേട്ടാനവനാകാശ മാർഗ്ഗത്തിങ്കൽ.

കെല്പാർന്ന തപസ്സാലുമേറിയ വയസ്സാലു-
മത്ഭുതവിജ്ഞാനം പൂണ്ടെത്രയും വന്ദ്യനാകും.

അപ്പുമാനന്തികത്തിലണയുന്നതു കണ്ടു
ക്ഷിപ്രമങ്ങോരു വന്ദിച്ചിരുത്തി ക്ഷിതീശ്വരൻ.

അപ്പൊഴേ ദേവിതാനും കുട്ടിയെയമ്പോടെട്ടു
ത്തപ്പവിത്രാത്മാവിന്റെ പാദാന്തത്തിങ്കൽ വച്ചാൾ.

തരസാ കുമാരനെക്കണ്ടു വൃദ്ധനാം മുനി
"അരുതേ, ദേവി, ഹന്ത! ചെയ്യരുതേവ"മെന്നാൻ.

പരമാവത്സ പാദകമലം തൊട്ടു യോഗി
ധരയിൽ വീണു നമസ്കരിച്ചു സാഷ്ടാംഗമായ്

അന്യവസ്തുവിൽ പതിക്കാത്ത തൻ ദൃഷ്ടി ബാല-
ധന്യപാദത്തിൽ ചേർത്തുപിന്നെയും ചൊന്നാനേവം:

"നിന്നെക്കുമ്പിടുന്നു ഞാനോമനേ, നീയേ ബുദ്ധൻ;
നിന്നിൽ കാണുന്നു പാടലാഭമാം ജ്യോതിസ്സു ഞാൻ;

പാദപങ്കജത്തിലീരേഖകളെല്ലാവു, മീ
മൃദുവല്ലികപോലെ പിന്നെയും സ്വസ്തികവും,

അതിപാവനം മുഖ്യചിഹ്നം മുപ്പത്തും രണ്ടു,
മറ്റുമല്പപ ചിഹ്നം കാണുന്നിതെൺപത്തുമേ.

നീ തന്നെ ബുദ്ധൻ; ധൎമ്മരഹസ്യം ലോകത്തിന്നു.
നീ തന്നെയുപദേശിച്ചീടുവാൻ പോകുന്നതും;

ആ ധൎമ്മമറിഞ്ഞനുഷ്ഠിപ്പവൎക്കെല്ലാം ഗതി
നീ തന്നെ നൽകുന്നതു;മീയുള്ളോനതു കാണ്മാൻ

യോഗമുണ്ടാകാത്തുന; മണയുമന്തമതു
വേഗ; മീ ദേഹത്യാഗം കാങ്ക്ഷിച്ചു മുന്നമേഞാൻ.

ആകട്ടേ യേതാകിലുമായതു; നിന്നെക്കാണ്മാൻ
ഹാ! കഴിഞ്ഞതുമതി"യെന്നോതിവീണ്ടും ചൊന്നാൻ:

അറികരാജൻ, വൎഷമസംഖ്യം പോയാലൊരു
കുറിയീമൎത്ത്യലോകമാം മരം തന്മേലുണ്ടാം,

അരിയപൂമൊട്ടൊന്നീയൎഭകൻ; മേലിലിതു
തരസാപരിണത കാന്തിയായ് വിടരുമ്പോൾ

കറയറേറലും ജ്ഞാന സൌരഭ്യം കൊണ്ടു ലോകം
നിറയും ദയാമകരന്ദ ബിന്ദുക്കൾ കൊണ്ടും.

സ്ഫുടമീ ബാലൻ രാജകുലമാം തടാകത്തിൽ
വിടരും ദിവ്യമായ താമരയെന്നും ചൊല്ലാം.

ധന്യമായിന്നീകുല;—മെന്നാൽധന്യതപാരി-
ലന്യൂനമായ്ത്തീർന്നില്ല; യെന്നോതി, ദേവിയോടായ്

ഭവ്യകാത്മാവാംയോഗി പുനരോത്തരുൾ ചെയ്താൻ:
അവിതക്കം ഹാ! രാജ്ഞി,ഭിന്നമായ്തീർന്നിതിപ്പോൾ

ഭവതിയുടെ കുക്ഷി, കേവലം കുമാരൻെറ
യവതാരത്താൽ, ഖഡ്ഗപാതത്താലെന്നപോലെ.

പ്രിയയായ്തീൻഭദ്രേ! ദേവക്കും മനുഷ്യക്കും
സ്വയമീമഹാവതാരം കൊണ്ടു നീ, യെന്നാലും

അഥമേൽ ദുഃഖമനുഭവിയാതാകും വണ്ണ-
മതിപാവനയായും തീർന്നിതിന്നാകയാലേ

വ്യഥകൂടാതെയേഴു നാൾക്കുള്ളിൽ നിനക്കെത്തും
വ്യഥതന്നന്തം;—ഹന്ത! സംസാരം ദുഃഖം ദേവി,."

അതുപോൽ സംഭവിച്ചിതേ; ഴാന്നാളപരാഹ്ന-
മതിൽ മന്ദസ്മിതം പൂണ്ടുറങ്ങിമായാദേവി.,

അഥപിന്നുണന്നീല; തുഷ്ടയായ് ദേഹംവിട്ടു
പ്രഥിതം മുപ്പത്തിമൂന്നാം സ്വർഗ്ഗപദം ചേന്നാൾ.

അവിടെ ദിവ്യമാതൃ സ്ഥാനത്തിൽ ദേവഗണ-
മവളെയാരാധിച്ചു സേവിച്ചു നില്പ്പിതിന്നും.

പുനരർക്കൻ തന്നെപ്പോററുവാൻ ധാത്രിയായാ-
ളനവദ്യാംഗി, രാജ്ഞിയാം മററാ പ്രജാവതി;

ഘനകാരുണ്യാമൃതമൊഴുകും മൊഴികളാ-
ലനിശം വിശ്വം കുളുർപ്പിക്കുന്ന സുഗതൻെറ

അനഘാധരങ്ങൾക്കു മഹിതപയസ്സേലും
സ്തനമേകിനാളവൾ സദയമെന്നേ വേണ്ടു.

വത്സരം കഴിഞ്ഞു പിന്നെട്ടു; കൃത്യജ്ഞൻ നൃപൻ
വത്സനെ രാജകുമാരോചിതമാകും വണ്ണം

അദ്ധ്യയനം ചെയ്യിപ്പാൻ ചിന്തിച്ചാർ മുമ്പറിഞ്ഞോ-
രത്യന്ത വിലക്ഷണമാം ഭാവികഥയിലേ

ബുദ്ധൻെറ ദിവ്യമാഹാത്മ്യങ്ങളും ദുഃഖങ്ങളും
ബുദ്ധിയിൽ നിറച്ചതിൽ വൈമുഖ്യമാകയാലേ.

അഥ തന്നമാത്യന്മാർ നിറഞ്ഞ സദസ്സിങ്കൽ
പൃഥിവീ പതി ചിന്തിച്ചിവിധം ചോദ്യം ചെയ്താൻ:

അതിമാന്യരേ, രാജപുത്രന്മാരറിയേണ്ടും
വിതതകലാ ജാലമെല്ലാമെൻ കുമാരനു

വിധിപോലുപദേശിച്ചീടുവാൻ വിദഗ്ദ്ധനാം
പ്രഥിത പണ്ഡിതേന്ദ്രനാരെന്നു പറഞ്ഞാലും.

അതിനുത്തരമവരേവരുമൊന്നായ് ചൊന്നാർ
"ക്ഷിതിപമണേ! വിശ്വാമിത്രൻതാൻബുധശ്രേഷ്ഠൻ,

ശ്രുതിപാരീണൻ, ശാസ്ത്രനിഷ്ണാതൻ, കലകളി-
ലതുല;നെന്നല്ലതി വിദഗ്ദ്ധനെല്ലാററിലും."

പിന്നെ വിശ്വാമിത്രനെവരുത്തി നിയോഗിച്ചു
മന്നവൻ; കുമാരനും ശുഭമാം മുഹൂർത്തത്തിൽ,

സുന്ദര രത്നരാജി ചുറവും മിന്നുന്ന രക്ത
ചന്ദനപ്പലകയും ചെറുകൈത്താരിലേന്തി,

സ്ഫാടികമുദ്ഗപാംസുവിരിച്ചങ്ങതിൽ, മറേറ-
യേടലർ കരംതന്നിലെഴുത്തു കോലുമായി

അമ്പോടു മുനീന്ദ്രന്റെ മുമ്പാകെ വന്നുമുഖം
കുമ്പിട്ടു നിന്നീടിനാൻ; നപ്പൊഴോതിനാൻ മുനി.

"എഴുതിയാലുമുണ്ണി, ഗായത്രീ—ദ്വിജാതികൾ-
ക്കൊഴികെ കേൾക്കാവല്ലാത്തുള്ളൊരാ വേദമന്ത്രം."

വഴിയെ പിന്നെ "ഓം തത്സവിതുർവരേണ്യാ"ദി
മൊഴികളുപദേശിച്ചീടിനാൻ ക്രമത്താലേ.

"സാദരമെഴുതുന്നേൻ സൽഗുരോ,"യെന്നുചൊല്ലി
യേതും വൈകാതെ ബാലൻ പൊടിമേലെഴുതിനാൻ

ഒരു ഭാഷയിലല്ല, രണ്ടിലല്ലഹോ! മന്ത്രം
തരസാ ബഹു ലിപി ഭേദത്തിൽ പകർത്തിനാൻ.

"മംഗല","പുരുഷ""യാവാ"ദി വർണ്ണങ്ങൾ തന്നിൽ
മംഗലശീല നെഴുതീടിനാൻ; നതുപോലെ,

ചിത്രഭാഷയിൽ' ചിഹ്നഭാഷയിൽ താനും, ഗുഹാ-
വർത്തികൾ സമുദ്രവാസികൾ പാതാളത്തുള്ള

നാഗ്ഗോപാസക, രഗ്നി സൂൎയ്യഭക്തന്മാർ, ഗിരി
വപ്രവാസികളിവൎക്കുള്ള മുദ്രകളിലും;

എന്നല്ലയോരോ രാജ്യ വാസികൾക്കുള്ള ഭാഷാ
വൃന്ദത്തിലോരോന്നിലു മെഴുതി കുമാരകൻ;

വായിച്ചാൻ പിന്നെമന്ത്രാം ഭാഷകളെല്ലാററിലും.,-
മായതുകണ്ടു മുനി "പോരുമിതുണ്ണീ"യെന്നാൻ.

"ഇനി നീ കണക്കുകൾ പഠിക്ക; ചൊൽവനെ,ന്നെ-
യനുവൎത്തിച്ചു ലക്ഷംവരെ യോതുക"യെന്നായ്

സംഖ്യകളൊന്നു, രണ്ടു, മൂന്നു, നാലി,ത്യാദിയു-
മങ്കങ്ങൾ പത്തു, നൂറൊ,ടായിര മിത്യാദിയും

ചൊല്ലിനാൻ വിശ്വാമിത്രൻ; ബാലനുമതുപോലെ
നില്ലാതെ ലക്ഷംവരെത്തുടൎന്നു ചൊല്ലീടിനാൻ.

പിന്നെയും ചൊന്നാൻ മന്ദസ്വരമായ് മേല്പോട്ടുള്ളോ-
രന്യസംഖ്യാ സ്ഥാനങ്ങൾ കുമുദത്തോളം ബാലൻ.

'ഗന്ധിക' 'മുല്ലല'വും 'പുണ്ഡരീക'വുമവൻ
ഹന്ത! പിന്നതിന്മേലാം 'പത്മ'വുമെണ്ണീടിനാൻ.

അതിസൂക്ഷ്മമായ് 'ഹസ്തഗിരി'യെപ്പൊടിച്ചീടി-
ലതിൻെറ പാംസുവെത്ര, യത്രയാണത്രേ പത്മം.

അതിന്നപ്പുറം കാഷ്ഠയാകുന്നു—രാവിൽദ്ദ്യോവിൽ
വിതതമായ താരജാലത്തിൻ സംഖ്യയതാം.

കോടികാഷ്ഠയാകുന്നിതപ്പുറ—മാഴിക്കുള്ളിൽ
പാടേ തങ്ങിടുന്ന നീർത്തുള്ളികളത്രയാം പോൽ.

വർത്തുലവസ്തുക്കൾ തൻ സംഖ്യയിൽ പ്രസിദ്ധമായ്
വർത്തിക്കും സർവ്വനിക്ഷേപാഖ്യയു—ണ്ടതു പാക്കിൽ

വിസ്തൃതയായ ഗംഗയ്ക്കടിയിൽ തരിമണ
ലെത്ര യുണ്ടെണ്ണീടുകി, ലത്രയാകുന്ന പോലും.

ഇതിനപ്പുറത്തുള്ള സംഖ്യയാണന്തഃകല്പ-
മിതുതാൻ പത്തുകോടി കൂടിയാലുണ്ടാമത്തും.

അതിന്നുമേലു മങ്കമെണ്ണുന്നു നിപുണന്മാർ,
പ്രഥിതമസംഖ്യ മെന്ന;—ത്രയാകുന്നു പോലും,

പതിനായിരത്താണ്ടു ഭൂമിയിൽ മുടങ്ങാതെ
യതിഘോരമായ് പെയ്യും മാരിയിൽ നീർത്തുള്ളികൾ.

അപ്പുറം മഹാകല്പ—മതിനാൽ ദേവഗണം
തള്ളുതഭാവി കാലഘട്ടങ്ങളെണ്ണീടുന്നു.

എന്നതു കേട്ടു "മുനി ഹാ! മഹാത്മാവേ, നൃപ
നന്ദന, യിവയൊക്കെ നീ യറിഞ്ഞിരുന്നിതേ!.

നന്നായിതി;നി ദൈർഘ്യമാനാദി ഗണിതങ്ങ-
ളിന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞറിയേണ്ടതില്ലല്ലോ" യെന്നാൻ.

വിനയം പൂണ്ടു വീണ്ടും ചൊന്നാൻ ബാലകൻ ഗുരോ,
കനിവാന്നങ്ങു കേട്ടു കൊണ്ടാലും; കഥിക്കുന്നേൻ:

പരമാണുക്കൾ പത്തുകൂടിയാൽ പരസൂക്ഷ്മം;
പരസൂക്ഷ്മങ്ങൾ പത്തു കൂട്ടുമ്പോൾ ത്രസരേണു;

പരമേഴതു ചേന്നാലുണ്ടാകും സ്ഫുടം സൂൎയ്യ
കിരണങ്ങളിൽ പരിവൎത്തിക്കുമൊരുരേണു.

അരിയോരാരേണുക്കളേഴു പിന്നെയും ചേന്നാൽ
ഗിരികമുഖരോമാഗ്രത്തിന്റെ പരിമാണം.

അതു പത്തുചേരുമ്പോൾ ലിക്ഷമാം; പത്തുലിക്ഷ-
മഥ ചേരുമ്പോൾ യൂകമാം; യൂകം പത്തുചേന്നാൽ;

യവബീജത്തിൻ കാമ്പാ;മേഴതു ചേന്നാൽ വണ്ടി-
ന്നവലഗ്നമാം; മഥ പിന്നെയും ചേന്നാനേവം

മൂട്ടുസൎഷപ മുൽഗ യവങ്ങൾ; യവം പത്താ
മഥപിന്നോരംഗുലം; പന്ത്രണ്ടങ്ഗുലങ്ങളാം

വിതസ്തി; ഹസ്ത ഗജചാപങ്ങൾ പിന്നെ മേൽമേ-
ലതിനൊക്കെയും മേലാം പ്രാസമാം ദീൎഘമാനം.

പ്രാസങ്ങളിരുപതു കൂട്ടുന്ന ദൂര മേക-
ശ്വാസമാനമാം; മൊരു ശ്വാസത്താൽ ഗമ്യമതും.

അതു നാല്പതു ചേന്നാൽ ഗവ്യൂതി; ഗവ്യൂതിനാ
ലഥ ചേരുന്നതാണു് യോജന;മിനി ഗുരോ,

ഒരുയോജനയുള്ളിൽ സൂൎയ്യരശ്മിയിൽ കാണും
ചെറുധൂളികളെത്രയെന്നും ചൊല്ലുവനെന്നായ്

വിരുതാൻടസ് യോജനാന്തരാളത്തിലെത്ര
പരമാണുക്കളെന്നും പറഞ്ഞാൻ സ്പഷ്ടംബാലൻ.

അതു കേട്ടടൻവീണു വണങ്ങി കുമാരനെ
വിധുരഭാവമോടും ചൊല്ലിനാൻ വിശ്വാമിത്രൻ:

ഗുരുക്കന്മാർക്കും ഗുരുവല്ലൊ നിന്തിരുവടി;
ഗുരുവല്ലവിടേക്കു ഞാ;നെന്റെ ഗുരുവങ്ങാം.

പണിവൻ നിന്നെ മോഹനാകൃതെ, കുമാരാ, നീ
യണഞ്ഞു നൂനമെന്റെ മുമ്പാകെ വിദ്യയെല്ലാം

ഒന്നൊഴിയാതെ ഗ്രന്ഥമൊന്നും താൻ പഠിയാതെ
തന്നത്താൻ സർവ്വമറിയുന്നെന്നറിയിപ്പാൻ.

എന്നല്ലീ വിദ്യകളെയൊക്കവേ പോലെയുള്ളിൽ
നന്നായ് നീ വിനയാഖ്യഗുണവുമറിയുന്നു.

അത്യന്തമീ വിനയം ഭഗവാൻ ബുദ്ധദേവൻ
നിത്യവും കാട്ടി ഗുരുക്കന്മാരിലെല്ലാരിലും,

വിദ്വാന്മാരവരൊക്കെയെറിയുന്നതിൽ കവി-
ഞ്ഞെത്രയും തനിക്കു വിജ്ഞാനമുണ്ടെന്നാലുംതാൻ.

മൃദുഭാഷിയാണവൻ പണ്ഡിതനെന്നാകിലും.
മൃദുശീലനാം രാജഗാംഭീര്യമേറുകിലും.

വിനയം ബഹുമാനം കൃപയുമാന്നാൻ ബാലൻ
ജനങ്ങളോടുഗ്രക്ഷത്രിയൻ താനെന്നാലും.

യുവരാജാക്കൾ ചേർന്ന് മോടിയിൽ നായാടുമ്പോ-
ളവനെക്കാൾ ധൈര്യമാർന്നോടിച്ചീലശ്വമാരും.

കളിച്ചു പോരാടുമ്പോൾ മുററത്തുയുവാക്കൾ തേർ
തെളിച്ചീടുന്നതിലുമവനെ വെന്നീലാരും.

എന്നാലും ബാലൻ വേട്ടയാടുമ്പോളടിക്കടി
നിന്നുപോം മോടപ്പോകും മൃഗത്തെയെയ്തീടാതേ;

എന്നല്ലപാതിവെന്ന പന്തയം വിട്ടുനില്ക്കും
തന്നുടേയശ്വമോടിത്തളർന്നു തേങ്ങിയെന്നാൽ;

എന്നുമല്ലിഷ്ടകുമാരന്മാരിലാക്കെങ്കിലും
ഖിന്നത തോൽവികൊണ്ടു കണ്ടാലും മത്സരത്തിൽ;

അല്ലെങ്കിൽ ചിന്താശീലനവനുള്ളത്തിൽ സ്വയം
വല്ലൊരൗത്സുക്യംതോന്നിയാലുമങ്ങനെ നില്ക്കും.

കാലങ്ങൾ പോകുന്തോറും പിന്നയീയനുകമ്പാ-
ശീലവും കുമാരനു വർദ്ധിച്ചിതുൾത്തടത്തിൽ,

മാലകററുന്ന തണലേകുവാനാദ്യം രണ്ടു
ലോലപല്ലവം പൂണ്ടു വളരും വൃക്ഷംപോലെ.

ഉണ്ണിയാമവനെന്നാൽ ദുഃഖവും വേദനയും
കണ്ണീരുമെന്താണെന്നുതറിഞ്ഞീലൊരിക്കലും

മന്നവരൊരുനാളുമറിയപ്പോകാത്തതായ്
മന്നിലുള്ളതിൻെറയോ നാമങ്ങളെന്നല്ലാതെ.

അക്കാലമൊരു ദിനം നൃപന്റെയുദ്യാനത്തിൽ
പുഷ്കലമായ പുഷ്പകാലത്തിൽ പറന്നെത്തി

ചൊൽക്കൊള്ളും ഹിമാലയം നടുവിൽ തിങ്ങിക്കള്ള
നൽകുലായങ്ങൾ നോക്കിപ്പോകുമൊരന്നക്കൂട്ടം.

മഞ്ഞുമൂടിടുമമ്മാമലതൻതടത്തൂടേ
യഞ്ജസാ പ്രണയരാഗങ്ങളും പാടിപ്പാടി

രഞ്ജിച്ചു തമ്മിൽ പ്രേമനീതരായ് വെളുത്തേറ
മഞ്ജിമകൊള്ളുന്നൊരപ്പക്ഷികൾ പറക്കുമ്പോൾ,

സത്വരംനോക്കി വില്ലു കുലച്ചു ശരമെയ്യാൻ
സിദ്ധാർത്ഥപിതൃവ്യനന്ദനനാം ദേവദത്തൻ.

അംബുധിപോലെ നീലവർണ്ണമായ് തടവറ്റോ-
രംബരവീഥിതന്റെ നടുവേ ഭയമെന്യേ

അൻപോടു തൂവലെല്ലാം പരത്തിപ്പാറന്നാഞ്ഞു
മുമ്പേപോമന്നത്തിന്റെ ചിറകിന്നേറു ബാണം.

ചെമ്പട്ടുപോലെ ചാടും ചോരയാൽ വെള്ളത്തൂവൽ
സമ്പ്രതിവിവർണ്ണമായ് തറച്ചക്രൂരമ്പോടും

പാരിലപ്പക്ഷി വീണു; തൽക്ഷണം കണ്ടുമന-
താരലിഞ്ഞുടൻ ബുദ്ധനതിനെച്ചെന്നെടുത്തു

കാലിന്മേൽ കാൽവെച്ചിരുന്നങ്കത്തിലണച്ചുടൻ
ചാലവേ മന്ദം തലോടീടിനാൻ ഭയംതീരാൻ;

ചിന്നിയ തൂവലുകൾ തടകി യൊതുക്കിനാ;
നന്ദന മിളകുന്ന നെഞ്ചിടി യടക്കിനാൻ;

പിന്നെ നല്ലിളംവാഴത്തോളുപോൽ തണുത്തുള്ള
തന്നുടെ സസ്നേഹമാം കോമളകരാഗ്രത്താൽ

അതിനെ ലാളിച്ചൊട്ടൊട്ടാശ്വാസം നൽകീട്ടുടൻ
സദയമിടംകയ്യാൽ പക്ഷിയെത്താങ്ങി സ്വയം

അതിതീക്ഷ്ണമാം ശരം മുറിവിൽ നിന്നുമെല്ലെ
വ്യഥതോന്നാതെയൂരിയെടുത്തു വലം കയ്യാൽ,

അതിരോചനമായ മധുവും തണുത്തുള്ള
മൃദുപല്ലവങ്ങളും വെച്ചു കെട്ടിനാൻ ക്ഷതം

എങ്കിലും വ്യഥയെന്തെന്നേതുമേയറിയാതെ
ശങ്കതേടീട്ടു ശരാഗ്രം കൊണ്ടുകൈത്തണ്ടിന്മേൽ

കുതുകമാൻ കുട്ടി കുത്തിനോക്കിനാ; നട-
നതുനൽകീടും രുജയറിഞ്ഞു പിന്നെയവൻ

ചൊരിഞ്ഞ കണ്ണീരോടും ഹന്ത! പക്ഷിയെ വീണ്ടും
തിരിഞ്ഞുനോക്കിയാശ്വസിപ്പിച്ചാൻ പലവിധം;

അക്ഷണമൊരാളോടി വന്നുചൊല്ലിനാ "നൊരു
പക്ഷിയെയെയ്തു വീഴ്ത്തിമത്സ്വാമി നൃപാത്മജൻ,

ഇപ്പനിനീർപ്പൂവാടിക്കുള്ളിലായിങ്ങുതന്നെ,
യിപ്പോഴായതു വീണു; തിരുമേനിയോടുടൻ

കല്പനവാങ്ങിയെടുത്തതിനെക്കൊണ്ടുചെല്ലാൻ
മൽപ്രഭു കല്പിച്ചിതു; പക്ഷിയെ നൽകകല്പി?

"ഇല്ലഞാൻ തരികയില്ലിതിനെ, പക്ഷിയിതു
ചെല്ലേണ്ടതാകാം, കൊന്നൊരാൾക്കുടൻ മരിച്ചെ

ജീവിച്ചു വാണിടുന്നിതിപ്പൊഴുമിമ്മരാളം [ങ്കിൽ
ധാവള്യമേറീടുന്നോരിതിൻെറ പക്ഷങ്ങളിൽ

ദേവകൾക്കുള്ളപോലെ തങ്ങുമാകാശഗതി
കേവലം ധ്വംസിച്ചുവെന്നേയുള്ളു മത്സോദരൻ"

ഈ വിധമകമലിഞ്ഞോതി സിദ്ധാർത്ഥ;നുടൻ
ദേവദത്തനും സ്വയമെത്തിയുത്തരം ചൊന്നാൻ:

കാട്ടിലെ ജ്ജന്തു ജീവിച്ചിടിലും മരിക്കിലും
വേട്ടയിലാരുവീഴ്ത്തി യപ്പോഴതവന്േറതാം;

ഒട്ടൊരാൾക്കുള്ളതല്ലായിരുന്നി താകാശത്തിൽ;
തിട്ടമെന്നമ്പേററിങ്ങു വീഴ്കയാലെൻേറതിപ്പോൾ;

പരിചിലെനിക്കിന്നു സിദ്ധിച്ചതെനിക്കുതാൻ
തരിക;—നീതിനിഷ്ഠനല്ലോ സോദര ഭവാൻ.

ഭഗവാനുടനരയന്നത്തിൻ കഴുത്തുതൻ
സുകുമാരമാം കവിൾത്തടത്തിൽ ചേർത്തുകൊണ്ടു

പറഞ്ഞാൻ സഗൌരവം "ചൊല്ലരുതീവണ്ണമി-
പ്പറവയെനിക്കുള്ളതാകുന്നു ധരിച്ചാലും.

പരമാം കൃപകൊണ്ടും സ്നേഹപ്രാഭവംകൊണ്ടും
ധരിയിലെൻറതാകുമസംഖ്യ സത്വങ്ങളിൽ

ഇതുതാനൊന്നാമത്തേതായത്;-മെനിക്കിന്നു-
മതിയിൽ ബോധമുളവാകുന്ന മർത്ത്യജ്ഞാൻ

കരുണാശീലമുപദേശിക്കുമെന്നും,പാരിൽ
പരമഭയങ്കരഹിംസയെത്തടുത്തുടൻ

നരലോകത്തിനല്ല. കേവലം നാവില്ലാത്ത
ചരജാതിക്കുംവേണ്ടിസ്ഥാപിക്കുംധർമ്മമെന്നും.

നൃപനന്ദന ഭവാനിനിയും തർക്കമെങ്കിൽ,
സപദിധരിപ്പിക്കപ്പെണ്ഡിതന്മാരെക്കായ്യും.

അവർ കല്പിക്കുംപോലെകേൾക്ക നാമെ"ന്നാനുടൻ
നൃവരസഭതന്നിൽ നടന്നു വാദമത്തും.

ചിലരൊന്നോതി; മററുചിലപേർ മററൊന്നോതി;
പലരും പലതേവമുരയ്ക്കും മദ്ധ്യത്തിങ്കൽ

അവരിലാരുമറിഞ്ഞിടാത്തഭിക്ഷുവേക-
നവിടെയെഴുന്നേററു ചൊല്ലിനാനിപ്രകാരം.

"ജീവിതമൊരുശൂന്യവസ്തുവെന്നിരിക്കിലോ
ജീവിയുമതിനെ രക്ഷിച്ചവനുള്ളതത്രേ;

കൊല്ലുവാൻതുടന്നവനുള്ളതല്ല;വൻ ജീവ-
നല്ലലും നാശവുമുണ്ടാക്കുന്നു; ലാളിപ്പോനോ,

നല്ലപോലതിനെ രക്ഷിക്കയാണ;തുമൂലം
കില്ലകന്നീയന്നത്തെയവന്നനൽകീടണം"

വിധിയിതെല്ലാവക്കും സമ്മതമായി; നൃപ
നതിമോദത്തോടുമമ്മുനിയെ സമ്മാനിപ്പാൻ

തേടുമ്പോൾ കണ്ടീലെ;—നാലുവഴിപടംവിട്ടു-
ത്തോടിപ്പോമൊരു നല്ലപാമ്പിനെയൊരാൾകണ്ടു.

ദേവന്മാർ വേഷം പകന്നീട്ടുമാരുണ്ടുപോലു-
മീവിധം.—ബുദ്ധൻപിന്നെത്തനിക്കുസിദ്ധിച്ചതാ-

മന്നത്തെയതിൻ വഗ്ഗത്തോടു ചേരുവാൻ വിട്ടു
ധന്യനായ് ദയാകൃത്യമിങ്ങനെയാരംഭിച്ചാൻ.

എന്നാലാവ്വണ്ണം പൊറുത്താനന്ദമോടുംപോയ
വന്യഹംസത്തിനുള്ള വേദനയൊന്നല്ലാതെ

അന്യ ദുഃഖങ്ങളറിഞ്ഞീടാത്ത മകനോടു
മന്നവൻപിന്നൊരു നാളീവണ്ണമരുൾചെയ്താൻ:

വരികയുണ്ണീ, ചാരുവസന്തകാലത്തിന്റെ
പരമാനന്ദഭൂതി കാൺകെടൊകുമാരാ നീ.

വിളഭൂമികളെല്ലാം കൃഷിക്കാക്കൊരുപോലെ-
യളവില്ലാതവണ്ണം സമ്പത്തു നൽകുന്നതും;

ഒരുനാളെന്മേലഗ്നികാളുമ്പോൾനിന്റേതാമി-
ധരണിസമൃദ്ധിയാൽ പ്രജയെപ്പോററുന്നതും;

നരനാഥനാമെൻറ ഭണ്ഡാരം നിറെപ്പതും.
വരിക കാൺക; യെത്രരമ്യമീയൃതുവോൎത്താൽ,

പുതിയ പല്ലവങ്ങൾകൊണ്ടും, തോട്ടങ്ങൾതോറു-
മതിഭാസുരങ്ങളാം പുഷ്പങ്ങൾകൊണ്ടും, ഭൂവിൽ

വിതതമായ പച്ചപ്പുല്ലുകൾകൊണ്ടും നിലം
സതതമുഴന്നകോലാഹലംകൊണ്ടുമിപ്പോൾ.

ഇങ്ങനെയരുൾചെയ്തു നൃപനാകുമാരനു-
മങ്ങങ്ങു കുളങ്ങൾ തോട്ടങ്ങളും നിറഞ്ഞെഴും

ഒരുദിക്കിലെക്കശ്വാരൂഢരായെഴുന്നെള്ളി.
നിരപ്പേകൊഴുത്തൊരു ചെമ്മണ്ണേറുമമ്പ് ഭൂമിയിൽ

തോളിന്മേലൂക്കാൽ ഞെരിഞ്ഞീടുന്ന നുകമേന്തി
ക്കാളകൾ വലിച്ചിതുകരിയെ മേലും കീഴും;

മേളിച്ചുകലപ്പതൻ പിന്നാലെനീണ്ടുനിര-
ന്നോളംപോൽകൊഴുത്തമണ്ണിളകിമറിഞ്ഞിതു.

പൊന്നുന്ന കോൽമരത്തിന്മീതെ പാദങ്ങൾരണ്ടും
സന്ധിപ്പിച്ചിതു ചാലുതാഴവാനുഴവുകാർ.

പനകൾ കവുങ്ങുകളിവതൻ നടുവൂടെ
മുനങ്ങി മെല്ലെ മെല്ലേയൊഴുകീ കൈത്തോടുകൾ.

ഭംഗിയിൽതോട്ടിന്നിരുകരയ്ക്കും വാച്ചുനിന്നു
ഞെങ്ങണംപുല്ലുവേലവക്കിലെക്കരകൾപോൽ

എത്രയുമുത്സാഹം പൂണ്ടോരുക്കം നിലംതോറും
വിത്തെറിഞ്ഞോട്ടുജനം നിന്നു വേറൊരു ദിക്കിൽ.

കാട്ടുകളെല്ലാം ക്രട്ടുകെട്ടീടും പറവകൾ
പാട്ടുകമൂലം പൊട്ടിച്ചിരിക്കുംപോലെ തോന്നി;

അഴകാർന്നീഴും വസന്താരംഭം കണ്ടുമോദം
വഴിയും പല്ലി, തേനീച്ചകൾ, വണ്ടുകൾ, പിന്നെ-

യിഴജന്തുക്കളെന്നി ച്ചെറുജീവികൾ തുന്ന
മുഴുവൻ കുററിക്കാട്ടും മുഖരമായിതെങ്ങും.

മാവിൻ തോട്ടത്തിലൊന്നിൽ നിന്നുമറെറാന്നിൽക്ഷമോ
താവുന്ന മഞ്ഞക്കിളി പറന്നുമിന്നൽ പോലെ. ൧൬൦

ചെമ്പുകൊട്ടിപോൽ പച്ചപ്പുടപ്പ്രാമുലപ്പററി
ചെമ്പോത്തുവാണ ശബ്ദം മുഴക്കി മടിയെന്യേ.

പറന്നിതിച്ചതിന്നും പക്ഷികൾ നീലച്ചേർപ്പു
നിറംപൂണ്ടെഴും പൂമ്പാററകളെയോടിച്ചെങ്ങും.

തറയിൽ വിരണ്ടോടി യണ്ണാക്കണ്ണന്മാർ; തീററി
ചിറകുവിതിർത്താഞ്ഞു പെരുക്കി മൈനാക്കിളി.

കുരുവിക്കൂട്ടം ചിലച്ചിരുന്നു മുൾച്ചെടിമേൽ;
ക്കരുതിക്കുളത്തിന്മേൽ പറന്നു മീൻകൊത്തികൾ.

നടന്നു പോത്തുകളോടാഞ്ഞാഞ്ഞു കുളക്കോഴി;
നടുവിണ്ണിന്മേൽ ചുററിത്തിരിഞ്ഞു പരുന്തുകൾ.

ചിത്രശില്പങ്ങളാന്ന കോവിലിൽ ചുററുംശോഭ-
മെത്തും പീലികൾ നീട്ടിപ്പറന്നു മയിലുകൾ.

നീലവണ്ണം തേടിയ മാടപ്രാവുകൾ തണ്ണീർ
ച്ചോലകൾതോറും തങ്ങിയിരുന്നു മൂളീമന്ദം.

ഊരിലുള്ളൊരു വിവാഹോത്സവങ്ങളിലതി
ദൂരത്തു കേൾക്കുമാറായ് വാദ്യഘോഷങ്ങൾതാനും.

ഇങ്ങനെ കാണുന്നതും കേൾപ്പതും വിളിച്ചോതി-
യെങ്ങുമേ സമൃദ്ധിയും ക്ഷേമവുമെന്നു തന്നെ.

കണ്ടിതൊക്കെയും നൃപനന്ദന നകതാരിൽ
പൂണ്ടിതേ; പാരംമോദമുടനേ യെന്നാകിലും

വീണ്ടും ഗാഢമായോത്തു വിശ്രമമാം പനിനീർപ്പൂ-
ന്തണ്ടിന്റെ താഴത്തുള്ള മുള്ളുകൾ പാത്താനവൻ:

കൂലിക്കുവേണ്ടി വിയപ്പൊഴിഞ്ഞു കൃഷിക്കാരൻ
വേലചെയ്തീടുന്നതും വയറുപോററാൻ നിത്യം;

എരിയും വെയിലൂടെ വലിച്ചു കലപ്പയെ
വിരവിൽ പോകായ്കയാൽ, വിരിഞ്ഞകണ്ണേലുന്ന

നാട്ടിന്റെ മിന്നുന്ന പൊട്ടാകം വിലാപ്പുറങ്ങളിൽ
ചാട്ടകൊണ്ടൊരാൾ കനിവെന്നിയേ തല്ലുന്നതും;

പല്ലിയൊന്നരുമയിലൊന്നിനെ ഭക്ഷിക്കുന്നതും; പാമ്പു
പല്ലിയെപ്പിടിച്ചു തിന്നുന്നതും; മറ്റു രണ്ടും

പരുന്തിന്നിരയായിത്തീൎന്നിടുന്നതും; പിന്നെ-
ക്കരുത്തിൽമീൻ കൊത്തികൊത്തീടിന മത്സ്യത്തെ പ്രാ

പ്പിടിയൻ പാഞ്ഞുചെന്നിട്ടവന്റെ കൊക്കിൽനിന്നു
തുടിതിറാഞ്ചിക്കൊണ്ടു പറന്നു പോകുന്നതും;

അരിയ ചിത്രശലഭങ്ങളെയെല്ലാം ചെറു
കുരുവിക്കൂട്ടങ്ങൾ കൊല്ലുന്നതു; മവററയെ

ക്കരുണകൂടാതതുപോലെ താൻ കടന്നെത്തി
ത്തരസാ പെരുമ്പുള്ളു വേട്ടയാടീടുന്നതും.

ഒന്നിനെയൊന്നു കൊന്നീടുന്നതു, മുടനെ മ
റെറാന്നിനതു മിരയാവതുമിതുപോലെ,

മരണം ജീവിതത്തെപ്പോററീടും പ്രകാരങ്ങ
ളൊരുപോലവൻ കണ്ടാനവിടെയെല്ലാടവും.

പുഴക്കൾ തൊട്ടു മനുഷ്യാന്തം ജന്തുക്കൾതമ്മി-
ലൊഴിയാതേവം യുദ്ധനാടകമതിഘോരം,

ഗൃദ്ധമായ് താൻകാണു മാവസന്ത കാലത്തിന്റെ
മോടിയാം തിരശ്ശീലയ്ക്കകത്തു നടിപ്പതും;

പാരാതെപിന്നെയിവയ്ക്കൊക്കെ വൈരിയാം നരൻ
പോരാടിത്തന്റെ സമസൃഷ്ടിയെ ക്കൊല്ലുന്നതും;

കൊററിനായുഴവതും കൎഷകൻ, ക്രൂരൻനൊന്തു
മുററും തോളടി പൊട്ടിക്കലപ്പ വലിപ്പതും;

ജീവിതമാകും പോരിൽ ജന്തുക്കൾ ഞെരുങ്ങുവ-
തീവിധംകണ്ടു നെടുവീർപ്പിട്ടു നൃപാത്മജൻ

ചൊല്ലിനാ:-"നിതൃതാന്തോയിങ്ങു ഞാൻകണ്ടിടേണ്ട
ചൊല്ലെഴും സുഖാവഹമായൊരു ലോകം കഷ്ടം!

എത്രയേല്ക്കുന്നു ഖേദമെളിയ കൃഷിക്കാരൻ;
എത്രകഷ്ടപ്പെടുന്നു പാവങ്ങളെരുതുകൾ;

നേർത്തുശക്തരും ശക്തിഹീനരും തമ്മിൽ ജീവ-
യാത്രയിൽ ചെയ്തീടുമിപ്പോരെത്ര ഭയങ്കരം.

ആകാശത്തിലുമെന്തൊരക്രമം നടക്കുന്നു!
പൂകുവാനുണ്ടോ വല്ല ശരണം വെള്ളത്തിലും?

പോകനാമിനി താതാ, ചെന്നൊരു ദിക്കിലിരു-
ന്നാകെത്താൻ ചിന്തിക്കട്ടേ യിക്കണ്ട വിശേഷങ്ങൾ."

ഇങ്ങനെ യരുൾചെയ്തു ഭഗവാൻ ശാക്യസിംഹ-
നങ്ങൊരു ഞാവലിൻറെ തണലിലണഞ്ഞുടൻ

ഭംഗിയിലിരുന്നു വീരാസനംബന്ധിച്ചുകൊ-
ണ്ടിങ്ങു നാം കാണ്മാറുള്ള ബുദ്ധവിഗ്രഹംപോലെ.

ചിന്തിച്ചാനവൻ ഗാഢംപിന്നയീ സംസാരമാം
സന്തത മഹാവ്യാധിയെങ്ങിനെ യുള്ളതെന്നും,

എന്തൊരു നിദാനത്താലുളവായെന്നു, മിതി-
നന്തമുണ്ടാക്കീടുവാനെന്തുള്ള മരുന്നെന്നും.

മനതാർ വിള്ളുമാറു കവിഞ്ഞിതവനപ്പോൾ
തനിയേ ജന്തുക്കളിൽ സ്നേഹവും കാരുണ്യവും.

പുനരിങ്ങവയ്ക്കുള്ള ദുഃഖങ്ങൾ നീക്കീടാനൊ-
രനഘോപായം കാണാഞ്ഞേറിയിതുൽകണ്ഠയും.

ഇത്തരം ശുഭവിചാരങ്ങളാൽ ഞെരുങ്ങുന്ന
ഹൃത്തടം വിട്ടവന്റെ ചേതന പൊങ്ങിവേഗം

മർത്ത്യന്റെ മലിനമാമിന്ദ്രിയ മാനസങ്ങൾ
ക്കെത്താത്തൊരാനന്ദാനുഭൂതിയിൽ ചെന്നുനിന്നു.

സർവ്വവന്ദ്യനാം ബുദ്ധനിങ്ങനെ ധ്യാനമെന്ന
നിർവ്വാണമാർഗ്ഗത്തിന്റെയൊന്നാം കല്പടയേറി.

ഉടനങ്ങു വഴി പോകുമ്പോൾ വിണ്ണിൽമാർഗ്ഗം
തടഞ്ഞു തങ്ങിനിന്നാരഞ്ചുപേർ ദേവർഷിമാർ,

സ്ഫുടമായേതു ദിവ്യതരശക്തിയാൽ തങ്ങ-
ളിടയിൽത്തടഞ്ഞുനിൽക്കുന്നതെന്നാശ്ചര്യത്താൽ.

ദേവന്മാരോരുമല്ലോ ദിവ്യവൈഭവമേതും
പാവനാത്മാക്കൾ വാഴും പുണ്യദേശവും സ്വയം.

അതിനാൽ താഴോട്ടവർ നോക്കുമ്പോൾ വൃക്ഷത്തി [ൻകീ-
ഴതിപാടലപരിവേഷത്താൽ ശോഭതേടി

ഗതിലോകങ്ങൾക്കേകാൻ ദീക്ഷിച്ചനൽധ്യാനത്തിൽ
സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ബുദ്ധഭഗവാൻതന്നെക്കണ്ടാർ.

"അറിവിനിതുതന്നെ നിർവ്വാണം നൽകുംനാഥ.,-
നിറഞ്ഞിവന്ദ വന്ദിച്ചീട്ടുവിപ്രഷിമാരേ."

സ്ഫുടമിങ്ങനെയൊരു വാക്യവും ഞാവൽകാവി-
ന്നിടയിൽനിന്നുപുറപ്പെട്ടു തൽക്ഷണംസദയം.

ഉടനേയദ്ദിവ്യതേജസ്വികൾ ചെന്നുകണ്ടു
വടിവിൽക്കൈകൾക്കൂപ്പിവന്ദിച്ചുഭഗവാനെ,

പടുതയൊടും ദിവ്യസ്തോത്രവും പാടിപ്പോയാർ
ഝടിതിദേവന്മാർക്കിവൃത്താന്തമുണർത്തുവാൻ.

പിന്നെമദ്ധ്യാഹ്നകാലംകഴിഞ്ഞുപടിഞ്ഞാറെ-
ക്കുന്നിന്മേൽചെന്നു സൂര്യനെത്തിയസ്തമിക്കുവാൻ;

എന്നിട്ടും കുമാരനെക്കാണാഞ്ഞു ബദ്ധപ്പെട്ടു
മന്നവനയച്ചൊരുപൂരുഷനണഞ്ഞുടൻ,

അപ്പോഴും ധ്യാനത്തിൽനിന്നിളകാതങ്ങുതന്നെ
യപ്പൈതലിരിപ്പതുകണ്ടാ; നെന്നല്ല കാവിൽ

മററുവൃക്ഷങ്ങൾക്കെഴും ഛായകൾ മൂടുവിട്ടു
മുററും ദൂരത്തിൽ നീണ്ടുപോകിലും സായാഹ്നത്തിൽ

ചാഞ്ഞെഴും സൂര്യരശ്മിതാനുമദ്ധന്യന്റെമേ
ലാഞ്ഞുടൻ തിരുമെയ്യെ ബാധിച്ചീടാതവണ്ണം

നിഷ്ഠയിൽ ബാലനിരുന്നരുളുംദിക്കിൽനിന്ന-
ങ്ങൊട്ടുംഞാവലിൻ നിഴൽ നീങ്ങീടാതതുംകണ്ടാൻ

അതുമല്ലമ്മരത്തിന്നഗ്രത്തിൽ നിറഞ്ഞെഴും
പുത്തുപ്പൂന്നിരകൾതന്നിടയിൽനിന്നുമപ്പോൾ
"സ്ഥിതിചെയ്യട്ടേ നൃപനന്ദനനുള്ളത്തിങ്കൽ
പതിഞ്ഞ ദുഃഖഭരായ പോവോളമിങ്ങുതന്നെ;
അതുപര്യന്തം ഞാനെൻ ഛായയുമവന്റെമേൽ
പതിപ്പിച്ചീടു"മെന്നീവാക്യവും കേട്ടു ചിത്രം.

ഒന്നാം കാണ്ഡം സമാപ്തം.

ശ്രീബുദ്ധചരിതം.

രണ്ടാം കാണ്ഡം

കാലങ്ങൾ പോയീ, വയസ്സു പതിനെട്ടു
ചാലേ തികഞ്ഞു ഭഗവാനനന്തരം.

ചേലാൻ പാരം സുഖാവഹമായ മൂ-
ന്നാലയം നിർമ്മിപ്പതിന്നു മഹീപതി

കല്പിച്ചിത: അതിലൊന്നു ഹേമന്തത്തി-
ലുല്പന്നമാം ശീത ബാധയേൽക്കാത്തതായ്

ശില്പത്തൊടും ശിലാ ദേവദാരുക്കളാൽ
കല്പിതമായുള്ള നല്ല കൊട്ടാരമാം.

മററൊന്നു—നേരെ മറിച്ചതി ശീതമായ്
മുററുമേ വേനലിൽ ചൂടു ബാധിക്കാതെ,

ഉള്ളിൽ ചുവന്ന സിരകൾ വിളങ്ങുന്ന
വെള്ളക്കളുർ ശിലയാൽ തീർത്ത ഹർമ്മ്യമാം.

ചട്ടററ ചെമ്പകം പൂക്കാൻ തുടങ്ങുമാ-
വൃഷ്ടികാലത്തിൽ വിത തുടങ്ങീടുമ്പോൾ

ഇഷ്ടമായ്ത്താഴവാൻ നീലമാ മോടുമേ-
ഞ്ഞിഷ്ടികയാൽ തീൎത്ത സൌധമാം മറേറത്തും.

തുഷ്ടിയോടും ന്യപൻ പേരുമിമ്മന്നിന-
മിട്ടാൻ, ശുഭം, സുരമ്യം, രമ്യമെന്നുമേ.

ചന്തം കലൎന്ന മലരാൎന്നവയെല്ലാഴ-
മന്തികം ചുററുംവിളങ്ങി പൂവാടികൾ;

നല്ലനീരൊട്ടും സാരസജമാം തോട്ടുകൾ
മെല്ലെയൊഴുകിയവിടെയെല്ലാടവും.

ചിത്രമാകും കളിത്തട്ടുകളും, നല്ല
പുൽത്തറയും പൂണ്ടിടയ്ക്കിടെയെങ്ങുമേ

കസ്തൂരിതന്മണമാൎന്ന മാൻകൂട്ടങ്ങൾ
മെത്തും വനങ്ങൾ ശോഭിച്ചു ദൂരംവരെ.

സിദ്ധാൎത്ഥനോമൽ കുമാരക നാടന-
മദ്ധ്യത്തിലെന്നുമേ വാണു വിലാസിയായ്

ഊഴങ്ങളങ്ങനെ പോകിനാനിച്ഛപോൽ
നാഴികതോറും നവവിനോദങ്ങളാൽ.

സൌഖ്യമായ്ത്തന്നെ കഴിഞ്ഞു ദിവസമ-
ശ്ലാഘ്യകുമാരനുന്നം തിരുമെയ്യിൽ

ശ്ലാഘ്യമാമോജസ്സുകൂടിയ യൌവന
മദ്ധ്യദശമുത്തുന്നേറിവരികയാൽ

എങ്കിലും മുമ്പാന്ന ചിന്ത ചിലനേര-
മങ്കുരിച്ചിട്ടുടൻ മങ്ങുമേ തന്മനം,

ഓട്ടുംമുകിലിൻനിഴൽവീണടിക്കടി
പാടേയിരുളും തടാകജലംപോലെ.

മന്നവനായതു സൂക്ഷിച്ചു കണ്ടുടൻ
തന്നുടെ മന്ത്രിമാരോടരുളിച്ചെയ്താൻ:

മാന്യ മതികളേ! പണ്ടസിതാഖ്യനാം
ധന്യതപോധനനെന്നോടു ചൊന്നതും,

എന്നുടെ സ്വപ്നാർത്ഥ വേദികൾ ചൊന്നതും
സന്നസന്ദേഹമറിഞ്ഞതല്ലോ നിങ്ങൾ.

എൻപ്രാണനേക്കാൾ പ്രിയമെനിക്കേറുമീ-
യെൻ പൈതലെങ്ങും ബഹുമാന്യനാകണം;

പററലർ തൻതലയൊക്കെ മിതിച്ചവ-
നൊററവെൺകൊററക്കുട ധരിച്ചീടണം;

മന്നവർമന്നനാകേണമെൻ നന്ദനൻ;-
നെന്നകക്കാമ്പിലുണ്ടിച്ചൊന്നതൊക്കയും.

അല്ലെങ്കിൽ, നിസ്സാരനായ് നിജസൌഖ്യവു-
മില്ലവും വിട്ടവൻ ഭിക്ഷുവായ്പോകണം;

വല്ലാത്ത കഷ്ടതപം ചെയ്യണം;—മതിൽ
വല്ല ഫലം വരുമെന്നാരറിയുന്നു?

നല്ല കാമ്യാർത്ഥങ്ങൾ കയ്യിലിരിപ്പവ-
യെല്ലാംകളഞ്ഞു പിന്നെന്തു ലഭിപ്പതും?

കേൾപ്പിനെന്നാലും കുമാരനതിൽതന്നെ
താൽപര്യ മേറിവരുന്നെന്നു തോന്നുന്നു;

സൌഖ്യ മേറുന്നെൻെറ സൌധങ്ങളുള്ളിൽ വൈ-
മുഖ്യമാർന്നാണവൻ വാഴ്വതിന്നുമേ.

എങ്ങനെ യായാലവൻെറ മനം തിരി-
ഞ്ഞിങ്ങു നുപയോഗ്യമായ വഴിക്കുതാൻ

തുംഗാഭിമാനം പ്രവേശിച്ചുരാജ്യവു-
മിംഗിതം പോലെ ഭരിച്ചുഭൂമിക്കെല്ലാം

രാജാധിരാജനായ് വാണവൻ നിത്യമ-
വ്യാജമാക്കിട്ടു മദ്ദൈവജ്ഞഭാഷിതം;

എന്നോടതിന്നൊരുപായമോതീടുവിൻ
ധന്യരേ, പണ്ഡിതവൃദ്ധരല്ലോ നിങ്ങൾ.

എന്നതുകേട്ടങ്ങവരിൽ വയോധികർ
ചൊന്നാർ:—മഹീപതേ പുത്രനു ചിന്തയിൽ

തോന്നും ചെറിയൊരീ വൈരാഗ്യ വൃത്തികൾ
തീൻപോം സ്ത്രീകളിൽ പ്രേമമുദിക്കുകിൽ.

എണ്ണമൊന്നില്ലാത്ത വത്സൻെറചിത്തമാ-
മുണ്ണിമത്സ്യത്തെ യൊരായാസമെന്നിയേ

പെണ്ണുങ്ങൾ തൻമിരട്ടേലും കടമിഴി
ക്കണ്ണികൾ വീശിപ്പിടിക്കാ മറിക നീ.

ചന്തമേറും സ്ത്രീജനങ്ങൾ തൻവൈഭവ-
മെന്തറിയുന്നിതിപ്പോഴും കിടാവിവൻ.

സ്വർഗ്ഗവുംകൂടി മറക്കുമാറാക്കീടു-
മക്കടാക്ഷത്തിൻ മഹിമയും, ബാലകൻ

മാൻകണ്ണിമാർ തൻവദന മലരിലെ-
ത്തേൻ കുഴമ്പിന്നെഴും സ്വാദുമറിയുമോ?

ആകയാൽ വേഗമതി സുകുമാരിക-
ളാകും കുമാരികമാരെ ദാരങ്ങളായ്,

സുന്ദരിമാരാം പ്രിയ തോഴിമാരൊടും
നന്ദനനേകുക നന്ന മഹീപതേ.

പിച്ചളച്ചങ്ങല കൊണ്ടൊരാൾ പൂട്ടാത്ത
മെച്ചമേറും മനമാം മദയാനയെ

പിച്ചയായ് പൂങ്കുഴൽ നാരുകൊണ്ടിങ്ങൊരു
കൊച്ചുകരിമുകിൽ വേണിയാൾ കെട്ടുമേ.

എല്ലാവരുമിതു നല്ലതെന്നോതിനാർ.
ചൊല്ലിനാനിങ്ങനെ പിന്നയും മന്നവൻ:

വല്ലഭമാരെക്കുമാരനു വേണ്ടി നാം
വല്ലവരും തിരഞ്ഞാൽ ചന്തിയാവുമോ?

നല്പനുരാഗികൾ തങ്ങടെ കണ്ണുകൊ-
ണ്ടല്ലോ തിരവൂ പ്രണയിജനങ്ങളേ.

ഇന്നിളമാൻമിഴിമാരായ വൃക്ഷങ്ങളെ-
യൊന്നായ് നിരത്തിമലർ വാടിയാക്കിനാം

"ചെന്നിഷ്ടമാം പുഷ്പമുണ്ണിയെട്ടു"ക്കെന്നു
ചൊന്നാലുമേതും രസമറിയായ്കയാൽ

മന്ദംചിരിച്ചവൻ കന്യാസുമങ്ങളി
ലൊന്നിനെയും തൊടാതങ്ങൊഴിഞ്ഞെന്നുമാം.

ശങ്കിച്ചു മന്നവൻ ചൊന്നതു കേട്ടു നി-
ശ്ശങ്കമായ് മറ്റൊരു മന്ത്രി ചൊല്ലീടിനാൻ

വൻകണ്ഠയൾപ്പോളമേ മഹാസിംഹവും,
തൻകാട്ടിലോടി നടക്കു നരപതേ.

മറവുനല്ലോർ തൻ മന പോലവേതന്നെ
പറവും കുമാരന്റെയുള്ള മൊരുത്തിയിൽ;

ഉറേറാരവർക്കുള്ളോരോമനയാം മുഖം
മുറവുമവന്നുടൻ സ്വർഗ്ഗമായ് തോന്നുമേ,

ചാപ്ലേയതുമല്ല കാണുമവൻ നിജ-
ഖോലയാം പൂമേനിയാളുടെ മേനിയിൽ

ചേലിയലും കിഴക്കേട്ടിക്കതിൽ പുലർ
കാലത്തെഴുംഭംഗിയെക്കാളഴകുമേ.

ആകയാലിങ്ങനെ ചെയ്യുകഭൂപതേ:
വൈകാതെയങ്ങിങ്ങൊരുത്സവം ഘോഷിക്ക;

നാട്ടിലെക്കന്യകമാരെയെല്ലാമതിൽ
കൂട്ടുക; പന്തയം വച്ചു നൃപാത്മജൻ

ശ്ലാഘ്യമാം പ്രായമഴകു ഗുണം നല്ല
ശാക്യവർഗ്ഗത്തിൻ ചിഹ്നാദങ്ങളെന്നിതിൽ

ആക്കമെല്ലാം കാണ്മതെന്നു പരീക്ഷിച്ചു
തൃക്കൈകളാൽ കൊടുക്കട്ടെ സമ്മാനവും

പന്തയരംഗത്തിൽ മത്സരിച്ചീടുമ-
ച്ചന്തമേറും ചെറുപെൺകൊടിമാരവർ

തന്തിരുമേനിയെഴുന്നള്ളി വാഴ്‌വതി-
നന്തികത്തൂടെ കടന്നു പോയീടുമ്പോൾ

സ്വന്തമനോജ്ഞഭാവം കൊണ്ടവനെഴും
സ്വാന്തമിളക്കിയവരിവരാരെങ്കിലും

ചിന്തയാൽ വാട്ടമെച്ചൊരു മുഖാംബുജത്തി-
ലെന്തെങ്കിലും ഭാവഭേദമുണ്ടാകുകിൽ

പന്തിയായിങ്ങതു സൂക്ഷിച്ചു കണ്ടുപോ-
ന്നന്തരം കൂടാതുണർത്തിടട്ടേ ചിലർ.

അങ്ങനെയായാൽ പ്രണയമവർക്കവർ
തങ്ങളിൽ കണ്ടുളവായെന്നതും വരും.

ഇങ്ങനെ വഞ്ചിച്ച തൻതിരുമേനിയെ
സ്സംഗമിപ്പിക്കാം വിഷയ സുഷത്തിലും.

അങ്ങതു ബോധിച്ചിതെല്ലാക്കു മാകയാ–
ലങ്ങനെ തന്നൊരു തീയതി കല്പിച്ചു;

കേളിയേറും കന്യകാജനമൊക്കെയ–
ന്നാളിൽ നരേന്ദ്രന്റെ നാലുകെട്ടിന്നുള്ളിൽ

മേളിക്കുവാൻ കല്പനയെന്നു ഘോഷകർ
നീളേ നടന്നു വിളിച്ചറിയിച്ചിതു:

ലീലാർത്ഥമായൊരു മേളനമു, ണ്ടതിൽ
ബാലികമാർക്കു കയ്യാൽ കൊച്ചുതമ്പുരാൻ

നല്ല സമ്മാനങ്ങൾ നൽകും; മതിലേറെ
നല്ലവൾക്കെത്രയും നല്ലതു നൽകീടും;

എന്നുമറിവിച്ചു; കൊട്ടാരവാതുക്കൽ
വന്നുനിറഞ്ഞിതിളമാൻ മിഴിമാരും.

കാർമുകിൽക്കൂന്തൽ ചീകിക്കെട്ടിയും, നല്ല
വാർമിഴിയിൽ പുത്തനായ് മയ്യെഴുതിയും,

ബന്ധുരഗാത്രിമാർ വന്നു നീരാടിയും.,
ഗന്ധമണിഞ്ഞു പൂമാലകൾ ചൂടിയും.

ചിത്രതരങ്ങളാം പൂഞ്ചേലകൾ നല്ലൊ–
രുത്തരീയങ്ങളും ചാർത്തിയും കന്യമാർ

മൈലാഞ്ചിയാൽ ചുവപ്പിച്ചും കരമലർ
കോലരക്കിൻ ചാറണിഞ്ഞുമടികളിൽ,

ബാലേന്ദുവൊക്കുന്ന ഫാലദേശത്തതി-
ലോലമാംപൊട്ടുകൾ പൂണ്ടും വിളങ്ങിനാർ.

ശ്ലാഘ്യമാമ്മാറേവമിങ്ങനെ കൂടിയ-
ശ്ശാക്യനഗരിയിലെക്കൊച്ചുപെണ്ണുങ്ങൾ,

ഏണാങ്കനൊത്തൊരാസ്യം കുനിച്ചും, മിഴികളാൽ
ക്ഷോണിയെ നോക്കിയുമക്കുമാരാന്തികം

നാണം കുണുങ്ങി നടന്നടുക്കുന്നതു
കാണേണ്ടകാഴ്ച താനില്ലൊരു സംശയം.

അഞ്ചിത്തിരുമുമ്പണഞ്ഞ നേരത്തേറെ
നെഞ്ചിടിയാൻ തേങ്ങീടിനാർ കന്യമാർ,

രാജപ്രഭാവത്തിലും വലുതായൊര-
വ്യാജമാഹാത്മ്യം കുമാരനിൽ കാൺകയാൽ.

എന്നാലകതാരിലങ്ങു വികാരങ്ങ-
ളൊന്നുമില്ലാതെയും, ശാന്തനായും സ്വയം

മന്നവനന്ദനൻ വാണാൻ കുമാരിമാർ
മുന്നിലണവതു താൻ ഗണിയാതെയും.

പിന്നെയവരിലോരോരോ കൃശാംഗിയും
തന്നുടെ തന്നുടേ സമ്മാനമേകവേ

വെമ്പിക്കുമാരനെ നോക്കാതെ യാനനം
കമ്പിട്ടുനിന്നു കൈനീട്ടി വാങ്ങീടിനാൾ.

മന്നവന്മാർ കൊതിക്കത്തക്കസൌന്ദര്യ-
മന്യാദൃശം കണ്ടൊരുത്തിയിൽ കാണികൾ,

നന്നായവളെ യഭിനന്ദനം ചെയ്കിൽ,
വന്നത്തരുണിയും രാജകുമാരന്റെ

യമ്പാർന്ന തിക്കൈത്തൊടാൻ പേടിയായ്, ഭയ
കമ്പമിയന്നൊരു മാൻപേടപോലവെ,

മുമ്പിൽഭ്രമിച്ചൊന്നുനില്ക്കുമെന്നിട്ടുപോയ്.
മുമ്പേഗമിച്ചവരോടുതാൻ കൂട്ടമേ;

അത്രദിവ്യതവു, മത്രഗാംഭീര്യവു,-
മത്രതന്നെത്താഴ്ത്തുമാത്മമാഹാത്മ്യവും

അത്തയ്യലാൾക്കു തന്നിൽതോന്നീടുംപടി
ശുദ്ധോദനസുതൻ ശാന്തൻവിളങ്ങിനാൻ.

ആരോമൽ മേനിമാ,രപ്പുരമാകുന്നൊ-
രാരാമഭൂവിൽ വിലസുന്ന പുഷ്പങ്ങൾ,

ഓരോരു പെൺകൊടിമാരടുത്തിങ്ങനെ
ചേരുമാറായ് ചെന്നു കൂട്ടമായ്, കൂട്ടമായ്.

മെന്മേലതുപോലെ വന്നണഞ്ഞീടിനോ-
രമ്മോഹനാംഗിമാർ തൻകൂട്ടമൊക്കവേ

ഇമ്മാതിരിയവസാനിച്ചു;തീൎന്നിതു
സമ്മാനമായ വിലപെരുംദ്രവ്യവും.

അപ്പൊഴുതാരാൽ നടന്നണഞ്ഞീടിനാ,-
ളുല്പലലോചന ബാലയശോധര;

അപ്പൂവൽമേനിയെ കണ്ടുഭഗവാനു
കെല്പുവിട്ടൊന്നു നടുങ്ങി തിരുവുടൽ.

അന്തികവാസികൾ കണ്ടോരതു;മഹോ!
എന്തോരുദിവ്യ വനിതാകൃതി യിവൾ!

ചാൎവംഗിതൻ നടപ്പിൻ പ്രൌഢിയാൽ സ്വയം
പാൎവ്വതിതാനവളെന്നു തോന്നീടുമേ;

ക്രീഡയിൽകാമിച്ചിണയെ നോക്കുന്ന മാൻ
പേടയ്ക്കുവൾക്കും മിഴിയഴകൊന്നുതാൻ.

ഓമലാൾ തൻമുഖത്തിന്മോഹനാഭയെ
ഹാ! മൊഴികൊണ്ടു വാഴാത്താവല്ലൊരുവനും.

നെഞ്ചത്തഴകിൽ പിണച്ചു കൈ കെട്ടിയും,
ചഞ്ചൊത്ത കണ്ണുനാളം കുനിക്കാതെയും

മഞ്ചമണഞ്ഞവൾ മന്ത്രം കുമാരന്റെ
യഞ്ചിതമാം മുഖമഞ്ചാതെ നോക്കിനാൾ.

"കൊഞ്ചിയിനിക്കു സമ്മാനമില്ലേ?" യെന്നു
തഞ്ചമായ് ചോദിച്ചു പുഞ്ചിരി തൂകിനാൾ

"എല്ലാമൊട്ടുങ്ങി സമ്മാനമെന്നാകിലും
വല്ലായ്മവേണ്ട നിനക്കതിലോമലേ,

നല്ലോരു നമ്മുടെയിന്നഗരത്തിലെ
നല്ലാർയശസ്സിൻെറ നാമ്പേ, ഭവതിക്കു

ഞാൻതരാം വേറൊരുപായന" മെന്നുടൻ
സ്വാന്തമോദത്തോടരുളി നൃപാത്മജൻ,

സ്വന്തകണ്ഠത്തിൽ കുറുകനാമ്പിൻകാന്തി
ചിന്തിവിളങ്ങും മരതകമാലയെ

താന്തന്നെയൂരിയെടുത്തു, തിക്കെകളാൽ
കാന്തികാളും മണിയൊക്കെ യോജിപ്പിച്ചു,

കെട്ടിക്കൊടുത്താൻ കുമാരൻ കനിവൊട-
പ്പട്ടൊത്ത മേനിയാൾ തന്നരക്കച്ചമേൽ;

നോട്ടങ്ങൾ തമ്മിലിടഞ്ഞിതവർക്കുടൻ
പെട്ടെന്നതിൽ നിന്നുദിച്ചു പ്രണയവും.

ഏറെവർഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞുപിന്നെ, ജ്ഞാന-
മേറിബ് ഭഗവാനഖിലജ്ഞനായനാൾ,

ക്രൂരിയലും ചിലർ ചോദിച്ചി, തച്ചെറു-
കാറണിവേണി കടയ്ക്കണ്ണയയ്ക്കവേ

തന്തിരുവുള്ളത്തിലെന്തനുരാഗമാം
വന്തീതടിതി പിടിച്ചതെന്നിങ്ങനെ.

ചിന്തിച്ചു ചൊന്നാൻ ഭഗവാനനുത്തരം:
ചിന്തയിലന്നു സദസ്യരും, ഞങ്ങളും

മോഹമാർന്നോർത്തപോലന്യോന്യമോരാത്ത-
ദേഹികളല്ലായിരുന്നു സ്വയം ഞങ്ങൾ.

എങ്ങനെയെന്നതുംകേൾപ്പിനെന്നായുടൻ
മംഗലാത്മാവരുൾചെയ്തു പുരാവൃത്തം:

പണ്ടുപണ്ടേറയുഗങ്ങൾക്കുമുമ്പു, പേർ-
കൊണ്ട കാളിന്ദിതന്നുത്ഭവ ഭൂമിയിൽ,

ഉന്നതമായുള്ള നന്ദദേവാഖ്യമാം
കുന്നിന്റെ താഴ്വരതന്നിലടവിയിൽ,

പ്രായമൊക്കും പെൺകിടാങ്ങളുമൊത്തൊരു
നായാടിതന്മകൻ കേളിയാടീടിനാൻ.

അന്തികവട്ടം ചുഴന്നു മുയലുകൾ
ചന്തത്തിൽ മണ്ടിക്കളിക്കുന്നതുപോലെ,

ഉത്സാഹമുൾക്കൊണ്ടു ദേവദാരുക്കൾ തൻ
നത്സാന്ദ്രമാം നിഴലാർന്ന നിലങ്ങളിൽ,

തത്സമീപത്തിൽ മെച്ചം നേടുവാൻ തമ്മിൽ
മത്സരിച്ചോടിനാർ കൊച്ചുവേടത്തികൾ.

ഓട്ടത്തിനന്നു സമ്മാനമായേകയെ-
ക്കാട്ടുമലർ കൊയ്തലങ്കരിച്ചാനവൻ;

പൊട്ടിച്ചെട്ടുത്തമയിൽപീലിയും, നല്ല-
ചട്ടററകാട്ടുപൂങ്കോഴി തന്റൂവലും

ചേർത്തഴകോടും ചെറുപുരിക്കുന്തലിൽ
ചാർത്തിയവൻ രസിപ്പിച്ചിതൊരുത്തിയെ.

വേറൊരുകൊച്ചുചെറുമിക്ക വൃക്ഷത്തി-
ലേറിപ്പഴങ്ങൾ പറിച്ചേകി വത്സലൻ.

എല്ലാററിനുമൊട്ടുവിൽപ്പോന്നൊരു ചെറു-
മല്ലമിഴിക്കവൻ മുഖ്യത കല്പിച്ചു

ചെല്ലമായ് താൻ വളർത്തും മാൻകിടാവെയെ-
ന്നല്ലവൾക്കായ് തൻഹൃദയവുമേകിനാൻ.

ഇങ്ങനെവേട്ടു പിന്നേറിയ കാലമ-
ബ്ഭംഗിയെഴും കാട്ടിലൊന്നിച്ചു വാണവർ,

മംഗലമായ്നാൾ കഴിച്ചു, വിടത്തന്നെ
തങ്ങളിൽ വേർപിരിയാതെ മരിച്ചിതു.

കേൾക്കുവിൻ, മണ്ണിൽ മറഞ്ഞേതറെനാൾ മഴ-
യേൾക്കാതെ കാഞ്ഞുകിടക്കിലും വിത്തുകൾ,

ആക്കമോടും പിന്നൊരിക്കൽ മുളച്ചുടൻ
വായ്ക്കുംചെടിയായ്; സ്വഭാവത്തിനൊത്തതിൽ

പൂക്കും ശുഭാശുഭഗന്ധമെഴും പൂക്കൾ;
കായ്ക്കും മധുരവും കയ്പുമേലും ഫലം:

ആയതുപോലെ യവനവൻ നല്ലതും
തീയതുമായ് പലനാളുമോരോവിധം

പോയോരു ജന്മങ്ങളിൽ ചെയ്തകർമ്മങ്ങൾ
മായാതെരാഗവും ദേ്വഷവുമായ്ത്തീൻ

തക്കകാലത്തു താന്താങ്ങൾക്കരുളുന്ന
സൌഖ്യവും ദുഃഖവും ജന്മാന്തരങ്ങളിൽ.

നിൽക്കാതിവണ്ണം തിരിയുംജനിമൃതി
ചക്രത്തിൽ വീണു ചുഴലുന്നു ദേഹികൾ;

ആക്രമേ തങ്ങടെ കർമ്മഫലങ്ങളെ
നേക്കാതൊഴിച്ചുവിടാവതല്ലായ്കയാൽ.

ഞാനായിരുന്നു ചെറുമനന്നച്ചെറു
മിനമിഴിയായിരുന്നു യശോധര;

ന്യൂനമതുകൊണ്ടു ഞങ്ങൾക്കു തങ്ങളിൽ
മാനസബന്ധമുണ്ടായതു മങ്ങനെ."

പിന്നെ നൃപാത്മജൻ സമ്മാനമേകിയ
തുന്നിനോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന ജനം ചെന്നു

ധന്യഭാവത്തൊടും ചിന്താകുലനായ
മന്നവനോടുണർത്തിച്ചിതവസ്ഥകൾ:

തൽപുത്ര സന്നിധിതന്നിൽ മഹാനായ
സുപ്രബുദ്ധൻെറ മകളാം യശോധര

കെല്പോടണയുംവരെക്കുമാരൻ തന്റെ
യുൾപ്പൂവലയാതെ താൻ വാണിരുന്നതും,

പെട്ടെന്നുകണ്ടവളെ തൻമുഖത്തിന്റെ
മട്ടിന്നു തെല്ലൊരു മാററമുണ്ടായതും,

കുട്ടിമാൻകണ്ണി കടക്കണ്ണയച്ചതും,
സ്പഷ്ടമവളെ യവൻ കടാക്ഷിച്ചതും,

നല്ല മരതകമാല കൊടുത്തതും,
മെല്ലവേ പുഞ്ചിരിക്കൊഞ്ചൽ കലർന്നതും,

എല്ലാം ശ്രവിച്ചു നൃപൻ പുത്രവത്സലൻ
തെല്ലു ചെറു ചിരിതൂകിയുരചെയ്താൻ.

"കിട്ടിയല്ലോ! നമുക്കിന്നൊരിര വിണ്ണിൽ
മുട്ടിപ്പറക്കുമപ്പക്ഷിയെ വീഴ്ത്തുവാൻ;

വിട്ടിടാതായതിനി യോക്ക യോഗ്യമാം
മട്ടിൽ ഘടനയ്ക്കുപായം ചതുരരേ;

ദൂതജനത്തെ യയച്ചെൻ കുമാരനാ-
യേതുമേ വൈകാതെയക്കന്യയാളുടെ

താതനാം സുപ്രബുദ്ധൻ തന്നോടായ് ചെറു
ശാതോദരിയെ വേളിക്കു ചോദിക്കണാം."

എന്നാലൊരു കന്യയേററം കുലീനയും
സുന്ദരിയും സർവ്വകാമ്യയുമാകിലോ

വന്നാ വധുവെ വരിക്കും യുവാവുമുൻ
വെന്നീടണം യുദ്ധവിദ്യയിലന്യരെ.

അക്കാരണത്താൽ തരുണർക്കു തങ്ങളിൽ
വക്കാണമുണ്ടാം സ്വയംവരവേളയിൽ;

ശാക്യജാതിക്കിതു ചട്ടം; മിതിന്നൊരു
നീക്കം പോക്കില്ല നൃപതികൾക്കാകിലും.

ആകയാലെത്തിയ ദൂതരോടിങ്ങനെ
യാകുലനായ് സ്വപ്രബുദ്ധനരുൾ ചെയ്തു:

കന്യതൻ കൈത്താർ പല ദിക്കിലുമുള്ള
ധന്യരാം രാജപുത്രന്മാർ കൊതിക്കുന്നു;

ഇന്നവരെക്കാൾ തിറമൊട്ടു തന്തിരു
നന്ദനൻ ശാന്തശീലൻ വിൽ കുലക്കയും,

നന്നായി വാൾ വീശുകയും മടങ്ങാതെ,
നിന്നീടു മശ്വത്തെ യേറിയോടിക്കയും—

എന്നുവേണ്ടാ യെതിർപ്പോരെ യേതും ചെയ്തു
വെന്നു വരികിൽ നമുക്കവൻ ശ്ലാഘ്യനാം.

എന്നാൽ മുനിപോലെ ശാന്തനാമീ നൃപ-
നന്ദനനാലതു സാദ്ധ്യമാകുന്നതോ?

എന്നതു ചിന്തിക്കണെ;മിതു പോയ നിങ്ങൾ
മന്നവനോടുണർത്തീടുവിൻ മാന്യരേ.

ദൂതരുമിങ്ങനെ ചെന്നറിയിച്ചിതു;
ചേതസ്സിലാധി കലൎന്നു നൃപേന്ദ്രനും.

"കഷ്ട! മെന്നുണ്ണി യശോധരയെ സ്വയം
തുഷ്ടനായ് കാമിച്ചതൊക്കെ വിഫലമായ്.

വില്ലാളികളിൽ മുമ്പൻ ദേവദത്തനും.
കല്യൻ കുതിരയോടിപ്പാൻ വിരുതാന്ന

ചൊല്ലേറു മജ്ജുനനും, വാൾപ്പയിററിങ്ക-
ലെല്ലാക്കുമാദ്യനാം നന്ദനുമുള്ള നാൾ,

എന്മകനെങ്ങനെ യീ വീരവിദ്യയിൽ
മേന്മനേടിപ്പെൺകൊടിയെ ലഭിപ്പതും?"

ഇങ്ങനെ ഖേദിച്ച താതനോടായ് പുത്ര-
നിംഗിതജ്ഞൻ പുഞ്ചിരി പൂണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ:

അച്ഛൻ വിഷാദിച്ചിടേണ്ട; യീ വിദ്യയും
മെച്ചമോടും ഞാൻ പഠിച്ചതാണൊക്കയും;

ഇച്ഛപോലിന്നിതിലേതിലുമേവനും
കച്ചകെട്ടീടട്ടെ യെന്നോടെതിക്കുവാൻ;

നിശ്ചയം, ഞാനതിൽ പിൻവാങ്ങി, യാശിച്ചൊ-
രച്ചപലാക്ഷിയെ കൈവിടുകില്ല,താൻ.

ഇച്ചൊന്നപോൽതന്നെ താതൻ വിളംബരം
സ്വച്ഛന്ദമായിന്നു ചെയ്യുകയേ വേണ്ടൂ.

ഇത്തരം പുത്രന്റെ വാക്കുകേട്ടുത്സുകൻ
ശുദ്ധോദനനൃപൻ ഘോഷണം ചെയ്തിതു.

"ഇത്തീയതി തൊട്ടേഴാം ദിന മുണ്ണി,
സിദ്ധാർത്ഥനെന്റെ കുമാരൻ, കളരിയിൽ,

ഉദ്ധതന്മാരാ മെതിരാളികളൊടായ്
പ്രത്യേകമാവീരവിദ്യയിലേതിലും

ബദ്ധസംരംഭമെതിർക്കും; വിജയിക്കു
സിദ്ധയാം കയ്യിൽ യശോധര" യെന്നുമേ.

പിന്നതുപോലെയേഴാം ദിവസം ശാക്യ-
മന്നവന്മാർ പൌരജാനപദന്മാരും

ഒന്നൊഴിയാതെയപ്പൂരയം കാണുവാൻ
ചെന്നുനിറഞ്ഞിതു മൈതാനഭൂമിയിൽ.

പൊന്നുകെട്ടീടിന കൊമ്പും പലവിധം
മിന്നുന്ന പൂവിരിപ്പുംപൂണ്ട കാളകൾ,

അന്യൂനവാദ്യഘോഷങ്ങൾ തുടങ്ങിയ-
സ്സന്നാഹമെല്ലാമിയന്നകളരിയിൽ,

സ്വന്തമകമ്പടിക്കാർ നടുവേനല്ല
ചന്തവും വർണ്ണവുമാർന്ന പല്ലക്കേറി,

ബന്ധുരഗാത്രി യശോധരയും തന്റെ
ബന്ധുജനങ്ങളുമായണഞ്ഞീടിനാൾ.

കണ്ടുമുമ്പിൽ ക്കമനീയാംഗിയെ മന-
ത്താണ്ടാരലഞ്ഞ തരുണരിൽ മുഖ്യരാം

പൃത്ഥ്വീശവംശജൻ ദേവദത്തൻ, പ്രഭു-
പുത്രരാം നന്ദനു മജ്ജുനൻ താനുമേ

"ഇത്തയ്യലാളെനിക്കുള്ള, തെനിക്കുള്ള"-
തിത്തരം തങ്ങളിൽ വാതു ക്രുറിടിനാർ.

അപ്പൊഴുതാരാൽ നിജ "കണ്ടക" മെന്നു
ചൊല്ലൊങ്ങിട്ടുന്നൊരുവെള്ളക്കുതിരയിൽ,

അബ്ഭൂമിതന്നിലഖില മനോഹരൻ,
കെല്പോടെഴുന്നള്ളിനാൻ കൊച്ചുതമ്പുരാൻ.

മുൻപുകണ്ടിടാത്തവണ്ണം വെളിയിലാ
വമ്പുരുഷാരങ്ങൾ പാത്തത്ഭുതത്തിനാൽ

ഉമ്പർകോൻ വാജിക്കെതിരായകണ്ടക-
മമ്പോടുമാന്നു ഘോഷാഘോഷമൊന്നുടൻ.

മന്നവന്മാക്കു് കീഴ്പ്പെട്ടു, മവരിൽ നി
ന്നന്യമാമ്മാരുണ്ടുപ്പുകൾ ഭേദിച്ചും,

എന്നാൽസ്വയം സുഖദുഃഖാനുഭൂതിക-
ളൊന്നുപോലാന്നും കഴിയും ജനാവലി-

വന്നതിങ്ങുന്നതു വിസ്മയം പൂണ്ടുതാ
നൊന്നുതിക്കണ്‍ പാത്തു രാജകുമാരനും.

സന്നിധിതന്നിലുടൻ മോഹനകാന്തി
ചിന്നിസ്വയംവരമോർത്തു നിന്നീടുന്ന

സുന്ദരിയാകും യശോധരയെക്കണ്ടു
മന്ദം മഹാത്മാവു പുഞ്ചിരിതൂകിനാൻ.

എന്നല്ലൊരുകരത്തിൽ പട്ടുനൂൽകൊണ്ടു
നന്നായ് ചമച്ചകടിഞ്ഞാൺ പിടിച്ചുടൻ,

ചാടിനാൻ കണ്ടകത്തിന്റെ വിശാലത
തേടും മുതുകിൽനിന്നക്ഷണം ഭൂമിയിൽ.

"പേടമാൻകണ്ണിമാരൊക്കെ മുടിയതിൽ
ചൂടുന്നരത്നമാമിപ്പേശലാംഗിയെ

പാടില്ല തീണ്ടുവാനേററവും യോഗ്യത
കൂടും പുമാന്റെ കരതാരിനെന്നിയേ"

എന്നും വിളിച്ചു പറഞ്ഞെതിരാളികൾ
നിന്നദിക്കിന്നുനോക്കിത്തന്തിരുവടി

"ഇന്നു ഞാനിക്കന്യയാളെ മോഹിക്കുവ-
തെന്നുമേ സാഹസമെന്നു കരുതുവോർ

വന്നു പരീക്ഷിച്ചു നോക്കാം, വിരോധമി"-
ല്ലെന്നുടൻ വാതുമുരചെയ്തരുളിനാൻ.

വീറൊടും വില്ലാളി നന്ദനുടൻ മുമ്പു
കേറിവാദിച്ചിതു കോൾ മുറിച്ചീടുവാൻ;

മാറാതൊരുവെങ്കലപ്പറ ലക്ഷ്യമാ-
യാറു ഗവ്യൂതിയകലെ വച്ചാനവൻ;

ഒട്ടും കുറച്ചില യജ്ജുനനും., ദൂര-
മെട്ടുഗവ്യൂതിയാക്കി ദേവദത്തനും;

സത്വരമായത്തു കണ്ടകതാരിങ്കൽ
മെത്ത മുത്സാഹം കലൻകുമാരകൻ

സിദ്ധാൎത്ഥനാജ്ഞാപനം ചെയ്തുതൻപറ-
പത്തുഗവ്യൂതിയകലെ വച്ചിട്ടവാൻ.

അത്ര ദൂരത്തപ്പെരുമ്പറ കാണായി-
തെത്രയും സൂക്ഷ്മമായോരു കവടിപോൽ.

മുൻപിട്ടു പിന്നെതിരാളികൾ കോൽ കുറി
ച്ചമ്പുകളെയ്തു തുടങ്ങിനാർ മൂവരും.

തമ്പറയെയ്തു മുറിച്ചിതു നന്ദനും.,
തമ്പറയജ്ജുനൻ താനും മുറിച്ചിതു.

തെറ്റന്നുടൻ ദേവദത്തനും തൻകുറി-
തെറ്റാതെനോക്കിയയച്ചിതു സായകം;

മുറവുമത്തു കോൽമുറിച്ചു ലക്ഷ്യത്തിന്റെ
മറ്റേപ്പുറവും കടന്നകലെപ്പോയി.

കണ്ടമഹാജനമത്ഭുതം കൈകൊണ്ടു
കൊണ്ടാടിയാൎത്തു വിളിച്ചിതു തൽക്ഷണം.

"ഉണ്ടാം പ്രിയനിനിത്തോൽവി;യിനിക്കതു
കണ്ടുകൂടാ" യെന്നു കാതരയായുടൻ

ഇണ്ടൽ കൈക്കൊണ്ടു യശോധരയുംമുഖ-
ത്തണ്ടാർ മറച്ചു പൊൻമൂടുപടത്തിനാൽ.

കല്യൻ കുമാരനപ്പോൾ മിന്നുന്നതുള്ളതാം
നല്ലച്ചായം പൂണ്ടു തണ്ടിൽ ഞരമ്പുകൾ

എല്ലാടവും വരിഞ്ഞുള്ളതായ്, ശുഭ്രമാ-
യുല്ലസിക്കും വെള്ളിത്താണിയലുന്നതായ്,

വല്ലാത്തകെല്പെഴും കയ്യൂന്നി പൂട്ടിടാ
വല്ലാത്തതായി, വിരുതേറിട്ടന്നൊരാ...

വില്ലാളികളുപയോഗിച്ച കാർമുകം
മെല്ലവേ ചെങ്കരതാരിലേന്തിനാൻ;

തെല്ലുടൻ പുഞ്ചിരിതൂവിനാ;നംഗുലി
പല്ലവത്താൽ ഞാണൊലി കൂട്ടിനാൻ;

പൂട്ടിനാൻ വില്ലുകലച്ചു രണ്ടഗ്രവും
കൂട്ടിമുട്ടിടുമാറക്ഷണം കോമളൻ;

ഒട്ടേറെ വണ്ണമിയന്നൊരു വിൽക്കോലു
പൊട്ടിമുറിഞ്ഞുടൻ വീണു ധരണിയിൽ.

ആളുകളാശ്ചര്യ മഗ്നരായാ; രുടൻ
നാളീകമോഹനവക്ത്രനരുൾ ചെയ്താൻ.

"കേളിയാൎക്കാട്ടിനേനിത്തൊഴിൽ കേവലം.
വേളിക്കു വേണ്ടി വിരുതിനല്ലോൎക്കുവിൻ;

കേളിയേറും ശാക്യമന്നവന്മാൎക്കിതെ-
ക്കാളേറെ യോഗ്യമാംകാർമുകമില്ലയോ,?

കൊണ്ടുവന്നീടുവിൻ നല്ലവില്ലെങ്ങാന-
മുണ്ടെങ്കി" ലെന്നതു കേട്ടൊരാൾ ചൊല്ലിനാൻ:

പണ്ടുപണ്ടേനൃപൻ സിംഹഹനുവിന്റെ
കൊണ്ടാടിടേണ്ടോരു വില്ലുണ്ടു കോവിലിൽ

പൂജിച്ചു വച്ചിരിക്കുന്നു; ഞാനായതിൽ
യോജിക്കുമാറു പൂട്ടാവല്ലൊരാൾക്കുമേ;

പൂട്ടിയാലും ഞാൺവലിച്ചു ബാണം ചേൎത്തു
കോട്ടം വെടിഞ്ഞു കുലയ്ക്കാവതുമല്ല.

എന്നതുകേട്ടു കുമാരനരുൾ ചെയ്തു:
നന്നതു പൂരുഷയോഗ്യമാമായുധം

ഇന്നെനിക്കായതു തന്നെ വേണം; കൊണ്ടു
വന്നീടുവിൻ നിങ്ങളേതും മടിയാതെ.

ചാരത്തുടനെയാനീതമായീ, സ്വൎണ്ണ
ചാരുലതാശില്പശോഭി ശൃംഗാഞ്ചിതം,

ഭാരം കലൎന്നൊരു കാരിരുമ്പാൽ തീൎത്ത
ചാരം പുരാതനമാമസ്ത്രാസനം.

സിദ്ധാത്ഥനാവില്ലു കണ്ടു കൈത്താരിനാൽ
ബദ്ധാദരം ചെന്നെടുത്തു തിരുമുട്ടിൽ

ചേത്തു രണ്ടാവൃത്തി ശക്തി പരീക്ഷിച്ചു
പേത്തു മീവണ്ണമരുൾ ചെയ്തു വീര്യവാൻ:

ഈ വില്ലിലമ്പുതൊടുത്തെയ്യുവിൻ വീര-
ഭാവം കലന്ന സഹോദരരേ നിങ്ങൾ.

ഈ വാക്കു കേട്ടണഞ്ഞത്ധനസ്സേന്തുവാ-
നാവതില്ലാഞ്ഞു മടങ്ങി വില്ലാളിമാർ.

അപ്പോൾ കുമാരകൻ മുമ്പിൽ ചുവടു വ
ച്ചല്പം കുനിഞ്ഞു തിക്കെയ്യാൽ ശരാസനം

ക്ഷിപ്രമെടുത്തു കലച്ചുടൻ ഞാൺ തല
കെല്പിൽ വലിച്ചതിൻ കോടിയിൽ പൂട്ടിനാൻ;

ഉച്ചത്തിൽ ഞാണൊലി കൂട്ടിനാൻ; പക്ഷീന്ദ്ര-
നുച്ചലിപ്പിക്കും ചിറകിൻസ്വനംപോലെ.

മെച്ചമോടധ്വനി കാററിൽ മൂളി ദ്രുത-
മൊച്ച മുഴക്കി ദ്വിഗന്തങ്ങളെങ്ങുമേ.

എന്തൊരു ശബ്ദമിതെന്നുടൻ പേടിച്ചു
ചിന്തയാൽ നാട്ടിൽ ജനങ്ങൾ കുഴങ്ങിനാർ.

ചൊല്ലിനാരായതു സിംഹഹനുവിൻെറ
വില്ലിൻെറ ഞാണൊച്ചയെന്നു മറിഞ്ഞവർ;

കല്യാണരൂപൻ നൃപസുതൻ മൌൎവ്വിയെ
മെല്ലേ വലിച്ചതിൽ പൂട്ടിനാനെന്നതും,

അല്ലൽ കൂടാതതിലമ്പു തൊടുത്തവൻ
കില്ലകന്നെയ്തീടുമെന്നതു മോതിനാർ.

പിന്നെ ശ്ശരമതിൽ ചേൎത്തു ചെമ്മേ യുവ-
മന്നവൻ ലാക്കു നോക്കി പ്രയോഗിച്ചിതു.

മൂൎച്ചയേറുന്നമ്പു വിണ്ണിനെ ദ്ദാരുവെ
യീൎച്ച വാൾ പോലെ കീറിപ്പിളൎന്നു ചെന്നുടൻ

ഏററവും ദ്ദൂരത്തിരുന്നൊരു ലക്ഷ്യത്തെ
മാററമില്ലാതെ മുറിച്ചു ധരണിയിൽ,

ചെററുനില്ലാതെ ചീളെന്നു മുകളൂടെ
മുററുമകലത്തു പോയി മറഞ്ഞിതു.

മാറാതെ പിന്നെയും ദേവദത്തൻ വാളു
കൂറി, വാൾവിദ്യയ്ക്കൊത്തിത്തണഞ്ഞഞ്ജസാ

ആറംഗുലം വണ്ണമുള്ള കരുമ്പന
വീറോടുവെട്ടി രണ്ടായ് മുറിച്ചീടിനാൻ.

ഏഴംഗുലം ഘനമുള്ള താലം ചെറു-
വാഴപോലൎജ്ജുനനും വെട്ടിവീഴ്ത്തിനാൻ.

ഒമ്പതു വണ്ണ മേലുംപന നന്ദന-
മമ്പൊടുവെട്ടി രണ്ടായ് മുറിച്ചാ;നുടൻ

ആയത്തു പോലെ താൻ വണ്ണമുള്ളോരര-
ണ്ടായതമായി വളൎന്ന പനകളെ

ആയാസമെന്നി യണഞ്ഞൊരു വെട്ടിനാൽ
മായാസുതൻ മഹാത്മാ മുറിച്ചീടിനാൻ.

എന്നാൽ മുറികൾ വേർപെട്ടു വീഴാതഹോ!
നിന്നുനെടുമ്പന രണ്ടും ക്ഷണനേരം.

മിന്നിയമ്മൂൎച്ചയേറും വാളകത്തൂടെ
മിന്നൽ പിണർപോലെ പാഞ്ഞുപോയീടിലും.

"തെററി കുമാരൻെറ വെട്ടെ"ന്നു നന്ദനും
തെറെറന്നു ഹന്ത! വിളിച്ചു ഘോഷിച്ചിതു.

ഉററഭയത്താൽ യശോധരതാനുമേ
മുററംനടുങ്ങി മരങ്ങൾ വീഴായ്കയാൽ.

അപ്പോഴണഞ്ഞു ദേവാജ്ഞയാൽ തെക്കനി-
ന്നല്പനമോദമിളങ്കാററു മെല്ലവേ

ശില്പമായ് മേൽമകുടങ്ങൾപോലെ ചൂഴ്ന്നെഴും
നല്പത്രകങ്ങളിൽ മൂളിയടിച്ചുടൻ,

ഒപ്പംമുറിഞ്ഞുള്ള സന്ധികൾ വേർപെട്ട-
ത്തപ്പനരണ്ടും മറിച്ചിട്ടു ഭൂമിയിൽ.

പിന്നെച്ചൊടിപ്പാൎന്ന നല്ഹയങ്ങളെ-
സ്സന്നാഹമോടും വരുത്തിഭൃതമവർ

ചേൻടൻ വാദിച്ചുകൊണ്ടക്കളരിയിൽ
മൂന്നു നാലാവത്തിയോടിച്ചു ചുഴവും.

ചീററമിയന്നു പാഞ്ഞീടുമവററയി-
ലേററവും വേഗമേറും വാജിതന്നെയും

മാററിമുമ്പേപാഞ്ഞു മഞ്ഞിൻ നിറമാൻ
കാററുപോലാടും കുമാരൻെറ 'കണ്ടകം'.

അത്ഭുതമോക്കിൽ സ്വന്ത മുഖത്തുനി-
ന്നത്ഭുതഫേനം നിലത്തു വീഴുംമുമ്പേ,

കെല്പോടിരുപതുവേൽക്കോലകലമ-
ച്ചൊല്പൊങ്ങിടുന്ന കുതിര പാഞ്ഞെത്തുമേ.

നന്ദനനോതി "ഞങ്ങളും പന്തയം
വെന്നീടുമീയശ്വവീരനെക്കിട്ടിയാൽ;

ചെന്നാശു കൊണ്ടുവരുവിൻ മരുങ്ങാതെ
നിന്നിടും വാജിമല്ലന്മാരിലൊന്നിനെ;

കേറിയതിനെ യോടിക്കുവാൻ സാമത്ഥ്യ
മേറുന്നതാക്കെന്നു കണ്ടിടട്ടേജനം."

ശീരിതുകേട്ടശ്വപാലകർ ചെന്നൊരു
ക്രൂരിരുൾപോലെ കറുത്ത കുതിരയെ

നാലഞ്ചു ചങ്ങലകൊണ്ടു ബന്ധിച്ചതി-
വേലം പണിപ്പെട്ടു കൊണ്ടുവന്നീടിനാർ.

ആരും ഭയപ്പെടും ദൃഷ്ടികളും, മഹാ-
ഘോരമാം വിസ്തൃത നാസാപുടങ്ങളും,

പാരം തിരപോലിളകും കരിംചിട
പൂരിച്ചപീവരമാം കണ്ഠനാളവും,

തേടുമാ വാജിവീരൻ വന്നു നിന്നിതേ
പാടമില്ലാതെയും ജീനികൂടാതെയും.

അന്നാൾവരയ്ക്കുമ ക്രൂരൻ കുതിരയെ-
ച്ചെന്നു തൊട്ടിട്ടില്ലൊരാളുമോടിക്കുവാൻ.

എന്നാലുമക്ഷ്വാക്യരാജകുമാരകർ
വന്നുതള്ളീടുന്ന വാശിയാലന്ധരായ്,

മാറിമാറിച്ചെന്നവൻെറ മുതുകത്തു
കേറിനാർ മുമ്മൂന്നുരുവവരോവരും.

ഏറുന്നവരെയുടനുടൻ താഴത്തു
താറുമാറായവൻ തള്ളിയിട്ടീടിനാൻ;

വീണ്ടും കയറിയും വീണുമവർ പരം
പൂണ്ടാർ മുതുകിൽ പൊടി, നെഞ്ചിൽ നാണവും.

മണ്ടിയണഞ്ഞുടനർജ്ജുനൻ മേലേറി-
യിണ്ടൽകൂടാതൊന്നിരിപ്പു മുറപ്പിച്ചു,

തിണ്ടാടിനിൽക്കും കുതിരതൻ ചങ്ങല
കണ്ടുതവിട്ടഴിപ്പിച്ചു ചവുക്കിനാൽ

വീശിയടിച്ചാൻ വിരുതനജ്ജന്തുവിൻ
പ്ലാശിലപോലെ കറുത്തുള്ള പള്ളയിൽ;

പിന്നെ ലഗാൻ വലിച്ചിട്ടവൻ തന്നുടെ
യുന്നതവൈഭവമാർന്ന കൈത്തണ്ടിനാൽ

ധാടിയേറുന്ന കുതിരത്തടിയന്റെ
താടിയെ മേല്പോട്ടുതള്ളി നിവർത്തിനാൻ.

ചാടിക്കുതിരയരിശവും ചീററവും
പേടിയുമാർന്നു പാഞ്ഞു കൊടുങ്കാററുപോൽ;

തേടുമുൾക്കമ്പങ്ങളോടു മൊട്ടുമടങ്ങിയൊ-
ന്നോടി വട്ടം തിരിഞ്ഞു രംഗഭൂമിയിൽ;

പെട്ടെന്നു പിന്നെ യിടറിക്കഴുത്തൊന്നു
വെട്ടിത്തിരിച്ചു വികടമാക്കിക്കൊണ്ടു,

വീറോടു പല്ലുമിളിച്ചു മേല്പോട്ടവൻ
മോറുകാട്ടീടിനാൻമുററും ഭയങ്കരൻ.

കാലാലമർത്തിയുടനെ യൊന്നർജ്ജുനൻ
മാലവന്നേകിച്ചവിട്ടിനിലത്തിട്ടു

കാലാലയത്തിനയപ്പാനൊരുങ്ങുന്ന
കോലാഹലത്തിലഭ്രാന്തൻ കുതിരയെ

സ്ഥൂലതകോലും തുടലുകളാലശ്വ-
പാലകർ വീണ്ടുമണഞ്ഞു കെട്ടീടിനാർ.

അത്തൊഴിൽ കണ്ടുനിന്നൊരു മഹാജന-
മൊത്തൊരുമിച്ചു വിളിച്ചോതി സത്വരം:

സിദ്ധാത്ഥനുണ്ണിയിടയരുതെത്തിയി-
ന്നിത്തടിമാടൻ പിശാചിനോടേതുമേ.

ചീററമേറുന്നോരിവൻെറ കരംകൊടു-
ങ്കാററാണു നൂനം; കരും ഭൂതമാണിവൻ;

മാററമില്ലീയുഗ്രമൂത്തിക്കു ചാക്കകി-
ലൂററമാം തീജ്വാലയാണയിരായതും.

മെല്ലെയതുകേട്ടടൻ കുമാരൻ "തുട-
ലെല്ലാമഴിക്കുവി"നെന്നും, "സ്വവാരക്കു

നല്ലമൃഗമാണിവൻ; നെററിവാർമുടി-
യല്ലാതിനിക്കൊന്നു വേണ്ടെ"ന്നമോതിനാൻ.

ആയതുപോലിടംകയ്യാൽ കുതിരത-
ന്നായതകേസരം മെല്ലെപ്പിടിച്ചുടൻ,

എന്തോ ചിലതു ചെവിയിലതിനോടു
മന്ത്രിച്ചുകൊണ്ടു മററക്കരതാരിനാൽ

അമ്പോടതിൻ മിഴിരണ്ടും തടകിനാൻ;
വമ്പേലുമുഗ്രമുഖവുമതുപോലെ,

മന്ദം കഴുത്തും തലോടിനാൻ വീപ്പിനാൽ
സ്പന്ദിച്ചെഴും രണ്ടു പാർശ്വഭാഗങ്ങളും.

കെല്പേറിടുന്ന കരും കുതിരക്കുററ-
നപ്പോളൊതുങ്ങിത്തലയും കുനിച്ചുടൻ

തല്ലാദമമ്പോടു കുമ്പിടുമ്മാതിരി
നില്പതു കണ്ടേറെ വിസ്മയിച്ചൂ ജനം.

ഉല്ലാസമോടുമപ്പോൾ നൃപനന്ദന
നെല്ലാവരും കണ്ടുനിൽക്കവേ സത്വരം,

വല്ലാത്ത വാജിവീരൻെറ മുതുകത്തു
സല്ലീലമാഞ്ഞു കരേറിയിരുന്നുടൻ.

മെല്ലേ പ്രയോഗിച്ചു കാൽമുട്ടുകൾ, കര
വല്ലിയിലേന്തി യിളക്കി കടിഞ്ഞാണും.

ആയതുകണ്ടു ജനങ്ങൾ ചൊന്നാ"രിനി
യായാസമെന്തിനു രാജന്യപുത്രരേ?

പോയടങ്ങിക്കൊൾക; മത്സരിച്ചിടേണ്ട;
മായാസുതൻ സർവ്വമുഖ്യനാണോർക്കുവിൻ."

എന്നതുകേട്ടെതിരാളികളേവരു-
മൊന്നായ് സ്വയമതു സമ്മതിച്ചോതിനാർ.

ചൊന്നാനുടൻ സുപ്രബുദ്ധൻ കുമാരനോ-
ടുന്നതാനന്ദമടുത്തുചെന്നീവിധം:

മന്നവനന്ദനാ, വാഴുകനീ ചിരം;
നിന്നെ വിജയിയായ് കാണ്മാൻ കൊതിച്ചുഞാൻ;

നിന്നിലല്ലോ ക്രൂരമേറെ ഞങ്ങൾക്കൊക്കെ;
യെന്നാലുമത്ഭുതമാകുന്നു നിൻ ജയം.

ബാലൻ, സദാ പനിനീർമലർച്ചോലയിൽ
കാലം നെടും ചിന്തകളാൽ കഴിച്ചനീ

പോരും, പയിററും മുററും മറിയുമീ
വീരരെ മായാമഹിമയാലോ വെന്നു?

ഏതാകിലും വാതിൽ നേടിയ രത്നത്തെ
ജാതസന്തോഷമണിഞ്ഞാലുമിന്നി നീ

ചേതസ്സലിഞ്ഞീവിധം ധന്യനാമവ-
നോതി, മകൾക്കു മനുജന്മാൽ കിട്ടിനാൻ.

അപ്പോഴമ്മോഹന മേനിയാളോമന
പ്പുഷ്പഹാരം കരതാരിലെടുത്തുടൻ

തല്പത്തിൽ നിന്നെഴുന്നേററു, മുഖെത്തുനി-
ന്നപ്പുരികക്കൊടിയാളമകററിനാൾ.

നല്പൊൻ വരികൾ കലന്നു നിറംതേട്ട
മുല്പലശ്യാമമാം മൂടുപടം സ്വയം

എന്നിട്ടു സാഭിമാനംപദമൂന്നിയ-
സ്സുന്ദരി മെല്ലേനടന്നാൾ; യുവാക്കളെ

യൊന്നൊഴിയാതെ യെല്ലാരെയും പിന്നിട്ടു
ചെന്നാളടുത്തു സിദ്ധാർത്ഥന്റെ മുമ്പിലായ്.

അന്നേരമക്കരുംക്രൂററൻ കതിരയിൽ
നിന്നിറങ്ങീട്ടതു താഴ്ത്തും കഴുത്തിങ്കൽ

മന്ദമൊരുകരം ചേർത്തുകൊണ്ടങ്ങനെ
നിന്നു വിളങ്ങിയദ്ദിവ്യതേജോനിധി.

മുമ്പിലണഞ്ഞുടൻ താണു വണങ്ങിനാൾ
കമ്പംവെടിഞ്ഞ കുലാംഗനമാർമണി.

ധന്യതകോലുമനുരാഗമുജ്ജ്വലി-
ച്ചുന്നതദിവ്യപ്രഭാപൂണ്ടെഴും മുഖം

തന്നിലുയത്തിസ്സുരഭിയാം പൂമാല
പിന്നെ പ്രിയൻെറ കണ്ഠത്തിങ്കലപ്പിച്ചാൾ,

എന്നല്ല തൻതിരുമാറിൽ തലചേർത്തു
നിന്നാൾ ചെറുതവളങ്ങനെ, യെന്നിട്ടു

ലോലമനോഹര ദൃഷ്ടിതിരിച്ചു തി-
ക്കാലിണതൊട്ടു തൊഴുതുടൻ സാദരം

"മൽപ്രിയ രാജകുമാര, തിക്കൺമുന
യപ്പിക്കയെന്നിൽനീ നിൻെറയുടമഞാൻ."

എന്നകക്കാമ്പലിഞ്ഞ ചെറുതേൻവാണി
ചൊന്നാൾ സദസ്സിലനന്തരം തങ്ങളിൽ,

മെല്ലേ കരതാർ കരതാരിലേന്തിയും
തുല്യമകക്കാമ്പകക്കാമ്പിൽ മുട്ടിയും

ചൊല്ലെഴുമീ നവദമ്പതിമാർക്കില്ല
തെല്ലാവരുംകണ്ടു ഹർഷാബ്ധി നീന്തിനാർ.

മൂടിനാളാനനം പിന്നെയും മുൻചൊന്ന
മോടികലർന്ന മുഖപടത്താൽ തന്വി.

കോടക്കാരിമുകിൽ കാന്തിയിൽ പൊൻവരി
കൂടിക്കലർന്നൊരഴകാർന്നപട്ടവൾ

മൂടിയിരുന്നതും, മററുമഖിമാന
ധാടികലർന്നടിവെച്ചു നടന്നതും

ഓരോവിശേഷവുമന്നു കണ്ടുള്ളതു
പാരംകുതൂഹലം നൽകുകയാൽ ചിലർ

സാരമറിവാൻ തൊഴുതുചോദിച്ചിതു
നേരേതിരുവടി ബുദ്ധനായ്ത്തീർന്നനാൾ.

ഏകാന്തഭക്തരാമജ്ജനത്തോടന്നു
ലോകൈകവന്ദ്യൻ ഭഗവാനരുളിനാൻ.

"ഞാനറിഞ്ഞീലവററിൻ ഹേതുവെങ്കിലും
മാനസത്തിൽ ചിലതന്നുതോന്നീസ്വയം

ജീവൻ ജനിമൃതി ചക്രത്തിൽ വീണുഴ-
ന്നീവിധമെന്നും തിരിയുന്നതോക്കുകിൽ

പോയപൊരുളും വിചാരവും ജന്മവും
മായാതെ വീണ്ടും മടങ്ങിവന്നെത്തുമേ.

ഇപ്പൊഴോർപ്പൂ പണ്ടസംഖ്യം തലമുറ-
യ്ക്കപ്പുറമുള്ളൊരു ഭൂതകാലത്തിങ്കൽ,

ചൊൽപ്പൊങ്ങിടുന്ന ഹിമവാന്റെ സാനുവിൽ
നൽ ഭൂരുഹങ്ങൾ തിങ്ങുന്ന കൊടുങ്കാട്ടിൽ,

ക്രൂരൻപുലിയായ് നടന്നു ഞാൻ മേൽവരി
യേററമിയന്നിരതേടുമിനത്തൊടും.

ബുദ്ധനാംഞാനന്നു കാട്ടിൽ കുശപ്പുല്ലു
മെത്തമേൽ തങ്ങിക്കിടന്നു പകൽകാലം

നോക്കും മിഴിച്ചെന്റെയും മൃത്യുവിന്റെയും
ലാക്കിനടുത്തടുത്തെത്തും പശുക്കളെ;

അല്ലെങ്കിൽ, നക്ഷത്രവൃന്ദം വിളങ്ങുന്നൊ
രല്ലിലിരതേടിയെന്നു മദയനായ്,

കൊല്ലും തൊഴിലിലേപ്പെട്ടി, ട്ടതിലൊരു
തെല്ലും മതിവരാതങ്ങുമിങ്ങും കാട്ടിൽ,

മാനും മനുഷ്യനും പോകും വഴികളെ
ത്താനോത്തു ഗന്ധംപിടിച്ചു നടന്നീടും.

വൻകാടതിലന്നു വേമ്പുൽത്തടങ്ങളി
ലെൻക്കൂട്ടരേറെനടപ്പതിൻമദ്ധ്യത്തിൽ,

തങ്കവരികൾ കാർമെയ്യിലേലും പുലി-
പ്പെൺകൊടിയാളെ യൊരുത്തിയെക്കാണായി.

ഏററവും സുന്ദരിയാമവൾ മൂലമായ്
ഛീററമിയന്നാൺപുലിനിരപോരാടി;

പല്ലും നഖങ്ങളും കൊണ്ടു കടിപിടി
വല്ലാത വർദ്ധിച്ചുടൽക്കളമായ് വനം.

മാനംകലൎന്നെത്തിയ ക്രൂരരോടൊക്കെ
ഞാനും ഭയങ്കരമായ് പൊരുതീടിനേൻ.

അങ്ങൊരുദിക്കിൽ മരത്തിൻ തണൽപററി
യിംഗിതമാക്കുമറിയിച്ചിടാതഹോ!

ഞങ്ങൾ മുറിവേററു ചോരചിന്തുന്നതു
മഞ്ജനെനോക്കിക്കിടന്നിത വ്യാഘ്രിയാൾ.

ആഹവമദ്ധ്യത്തിലന്നു പരസ്പരം
സ്നേഹമവൾക്കു മെനിക്കുമുളവായി.

ഓൎക്കുന്നതുണ്ടു ഞാനിന്നു;മൊട്ടുവില
പ്പോക്കളെരത്തിങ്കലെൻ കയ്യാൽ മുറിവേററു

ചാക്കമെടുത്തു കിടക്കുന്ന വീരരാം
വ്യാഘ്രയുവാക്കന്മാരെ നോക്കിനോക്കിസ്മയം

വായ്ക്കുമഭിമാനമോടു പാദംവച്ചു
ശീഘ്രംനടന്നു മനോഹരഗാത്രിയാൾ

ആക്കമെഴുമനുരാഗം കലൎന്നെൻെറ
നേൎക്കവൾ മന്ദം മുരണ്ടണയുന്നതും.

പോരിൽ തളൎന്നുകിടന്നുകിതയ്ക്കുമെൻ
വാരിയെല്ലിൻനിര മേലിരുപാൎശ്വവും

പാരവും താടിയിളകുമാറായ് സ്നേഹ-
പാരവശ്യത്തിൽ നക്കുന്നതു, മെന്നല്ല

കോട്ടംവെടിഞ്ഞു രമിപ്പതിനായൊരു
കാട്ടിലവൾപിന്നെയെന്നെ നയിപ്പതും.

ചേണാൎന്നൊരപ്പെൺപുലിയുടെ തോലുപോ-
ലാണു യശോധരപ്പൂണ്ട മുഖപടം.

കാണുവിനത്ഭുതമായനടത്തവു-
മേണമിഴിയാൎന്നതായതുപോലെതാൻ

പ്രാണികൾക്കിങ്ങനെ പാരിൽ പുറപ്പുകൾ
താണുമുയൎന്നും വരുന്നിതറിവിൻ."

ഇങ്ങനെ തന്നി ലനുരാഗമേറുമൊ-
രംഗനാരത്നത്തെ വീണ്ടുകൊണ്ടീടിനാൻ,

മംഗലാത്മാവായ സിദ്ധാൎത്ഥ; നന്നുടൻ
മംഗല്യ സന്നാഹവും തുടങ്ങീ നൃപൻ:

മേടമാസത്തിൽ ശുഭമുഹൂൎത്തത്തിങ്കൽ
മോടികലൎന്ന വിവാഹമഹോത്സവം

ഘോഷിച്ചു; മിഷ്ടാന്നദാനാദി സൽക്രിയ
തോഷമോടും ചെയ്തു ശാക്യകുലോചിതം

സ്വർണ്ണസിംഹാസനം വയ്ക്കുക, നൽചിത്ര-
വർണ്ണമേലും കംബളങ്ങൾ വിരിക്കുക,

പുണ്യവിവാഹമാല്യം ചാർത്തുക, മണി
മണ്ഡിത ഹസ്തങ്ങളിൽ കാപ്പുകെട്ടുക,

ഖണ്ഡികയപ്പത്തെ, നല്ല സുഗന്ധാഢ്യ
തണ്ഡുലം വാരിയെറിയുക,യെന്നല്ല

കുങ്കുമത്താൽ പാൽ ചുവപ്പിച്ചു ശുഷ്കതൃ-
ണാങ്കുരദ്വന്ദ്വമതിലൊഴുക്കീടുക

സംഗമിക്കുന്നതു നോക്കി സ്ഥിരരാഗ
സംഗതി സങ്കേതമായ് പരീക്ഷിക്കുക.

മന്നിലേഴേഴടിവച്ചു വധൂവരർ
വഹ്നിക്കു മൂന്നു വലത്തുവച്ചീടുക,

ധന്യദ്വിജന്മാർക്കു സമ്മാനമേകുക,
യന്യസാധുക്കൾക്കു ഭിക്ഷ കൊടുക്കുക,

അമ്പലത്തിൽപ്പോയ് തൊഴുതു കാണിക്കയി
ട്ടമ്പിൽ സമന്ത്രമായ് പ്രാർത്ഥന ചെയ്യുക,

ദമ്പതിമാരുടുത്തുള്ള വസ്ത്രങ്ങടെ
തുമ്പുകൾ തമ്മിൽ പിടിച്ചു കെട്ടീടുക,

ഇത്യാദിയായ കർമ്മങ്ങളെല്ലാം പുന-
രത്യാദരത്തോടും ചെയ്തശേഷം സ്വയം

വൃദ്ധൻ വധുവിൻ പിതാവെഴുന്നേററുടൻ
ബദ്ധവാത്സല്യം വരനോടരുളിനാൻ:

വന്ദ്യനാകും നൃപനന്ദന, മൽകുല-
നന്ദിനിയാളിനി നിൻെറ വകയിവൾ.

നിന്നിൽ സമപ്പിത ജീവിതയാകുമി-
ക്കന്യകയാളിൽ കനിവൊട്ട വാഴ്ക നീ.

അങ്ങനെ ബാല യശോധരയെ ക്കൂട്ടി-
യങ്ങണഞ്ഞുള്ളോരവളുടെ ബന്ധുക്കൾ

മംഗലഗീതവാദ്യാദി ഘോഷത്തോട-
ത്തുംഗാനുഭാവൻെറ കയ്യിൽ സമപ്പിച്ചു.

പിന്നെയദ്ദമ്പതിമാക്കു വളന്നേററ
മന്യോന്യമാം പ്രേമമാരു വാഴ്ത്തിടുന്നു.

എന്നാലുമസ്സേഹമൊന്നിൽ മാത്രം നൃപൻ
നന്നായി വിശ്വസിച്ചീ;ലതു മൂലമായ്,

സാരജ്ഞനോത്തു കല്പിച്ചിതു, മോടിയാൽ
പാരിന്നധീശക്കധിവാസയോഗ്യമായ്,

പാരംമനം കവരും ഭംഗിയാൽ കാമ-
കാരാഗൃഹമായ സൌധമുണ്ടാക്കുവാൻ.

അങ്ങനെ നിമ്മിച്ചിതു "വിശ്രമവന"
മംഗലനാമമെഴുന്ന മഹാരാമം.

ഭംഗിയും പ്രൌഢിയും കൊണ്ടത്ഭുതസ്ഥല-
മെങ്ങുമേ ഭൂമിയിലില്ലതുപോലവേ.

ഉച്ചാവച ശോഭതേടിപ്പരപ്പേറു
മച്ചാരുവൃക്ഷ വാടിക്ക നടുവിലായ്,

പച്ചച്ചെടികളും പുല്ലുകളും പൂണ്ടു
മെച്ചമേറുന്നൊരു കുന്നുവിളങ്ങുന്നു.

വിസ്തീർണ്ണമാം ഹിമവാന്റെ തടത്തിൽ നി-
ന്നെത്തി യത്തുവഴി ഗംഗയെക്കാണുവാൻ

തത്തിക്കളിച്ചു പോകും രോഹിണി നദി
നിത്യമക്കുന്നിൻ പുവടു കഴുകുന്നു.

സാലദ്രുമങ്ങളും തിന്ത്രിണിജാലവും
ചേലൊത്തു വാച്ചുവളന്നിട്ടതുകളിൽ

നീലനഭസ്സിൻ നിറമാന്ന പൂക്കൾപൂ-
ണ്ടാലോല ഭംഗി കലന്നെഴും വള്ളികൾ

മേലേപടന്നവയാലതിൻ തെക്കുള്ള
ഭൂലോകമെല്ലാം മറഞ്ഞു കിടക്കുന്നു.

അന്തികത്തുള്ള മഹാനഗരത്തിലെ
സ്സന്തതാരാവങ്ങളങ്ങു ദൂരെക്കാട്ടിൽ

മന്ദമായ് വണ്ടുകൾ മൂളുമൊലിയെന്നു
സന്ദേഹമേകിയിളങ്കാററിലെത്തുന്നു.

പാരമുയൎന്നു വളൎന്നു വിണ്ണോളമ-
ക്ഷീരധവള ഹിമാദ്രി ശിഖരങ്ങൾ

പാരിടം പിന്നിൽ മറച്ചു വിലസുന്ന
നേരേ വടക്കു നെടുങ്കോട്ടപോലവേ.

അച്ഛമായ്, മൎത്ത്യന്റെ പാദം തൊടാത്തതാ,-
യുച്ചമാ,യന്തമില്ലാതെ വിപുലമായ്,

സ്വഛന്ദമായ് നിരയായ് നിരയായ് വള,-
ൎന്നച്ചോ! മഹാത്ഭുതാകാരമായ് നിന്നിടും,

അമ്മാമലതന്റെ യംബരം വ്യാപിച്ചു
രമ്യമായുള്ള മുകൾപ്പരപ്പിങ്കലും,

തുംഗശിഖരങ്ങളും ശിലാകൂടവും,
തിങ്ങിയുള്ളോരുപരിപ്രപഞ്ചത്തിലും

പൊങ്ങും കടകതടങ്ങളിലും, വന-
ഭംഗിയാൽ ശ്യാമളമായ ചരിവിലും,

മഞ്ഞുമൂടും ശൃംഗഭ്രുവിലും, ഭിന്നമായ്
മഞ്ജുളമായ മലയിടുക്കിങ്കലും,

തുമ്പുകൾ ചിന്നിപ്പുളൎന്നു തൂക്കായുള്ള
വമ്പാറകളുടെ യഗ്രഭാഗത്തിലും

നോക്കുന്നവരുടെ യുൾക്കാമ്പുയൎന്നതി
സോൽക്കണ്ഠമായ് സ്വയമേവ പൊങ്ങിപ്പൊങ്ങി,

ദേവതമാരൊടു സംഭാഷണത്തിനു
പോവതുപോലെ തോന്നിടും നിരൂപിച്ചാൽ.

ധാവള്യമേറും ഹിമപടലങ്ങളാ
ലാവൃതമാം മേഖലകൾക്കു താഴയായ്

ചാടുമരുവികളാം കസവേലുന്ന
ശാടികപോൽ ശ്യാമമായ മഹാടവി,

ആടോപിയാം ഗിരീന്ദ്രൻെറ നിതംബഭ്ര-
പാടേമറച്ചു മൂടുന്നു മനോഹരം.

ഓടാതെ തുങ്ങിനിൽക്കുന്നിതു മേലെത്തി
മൂടുപടംപോലെ മേഘനിരകളും.

താഴത്തു ദേവതാരം തൊട്ടുവൃക്ഷങ്ങൾ
ചൂഴവും പൊങ്ങിവളൎന്ന വനങ്ങളിൽ,

അത്യുച്ചമായ് കാട്ടുകോഴികളും മററു
സത്വങ്ങളും ക്രുവിയും വിളിക്രൂട്ടിയും,

വട്ടംചുഴന്നുപറന്നു വിണ്ണിൽചെവി
പൊട്ടും പടിയായ് രടിച്ചും കഴുകുകൾ

കോട്ടംവെടിഞ്ഞു വൻപാറമേലോടുന്ന
കാട്ടാടുകളങ്ങുമിങ്ങും കരഞ്ഞുമേ

ഏററവുമാകുലമായെങ്ങുമെപ്പൊഴും
മാറെറാലികൊണ്ടു മുഴങ്ങുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ.

എല്ലാററിനും കീഴ് സമ ഭൂതലം, ചെറു-
പുല്ലുകളാൻറ് വിളങ്ങുന്നു, കംബളം

അമ്പിൽഹിമാലയമായ ദേവാലയം
മുമ്പിൽജപവിധിക്കായി വിരിച്ചപോൽ.

ചഞ്ചലുമസ്ഥലത്തിന്നെതിരായ്, ഭംഗി
ചാഞ്ചാട്ടുമച്ചെറുകുന്നിൽ, മിഴികളെ

വഞ്ചിക്കുമാറു വടക്കു മുഖമായി
മുഞ്ചൊന്നസൌധം നടുവിൽ വിലസുന്നു.

വമ്പിച്ച ഗോപുരം രണ്ടിരു പാർശ്വവും
തുമ്പുകളംബരത്തെ ത്തുളയ്ക്കുംപടി

ജൃംഭിച്ചുനിൽക്കുൻ ചുററുമത്യുന്നത-
സ്തംഭമേലും മണ്ഡപ മണ്ഡലത്തൊടും.

സ്ഥൈര്യമേലുന്നോരതിൻെറ തൂലാങ്ങളിൽ,
തുല്യമില്ലാത്തുള്ള കൊത്തുപണികളാൽ

ചൊല്ലേറിട്ടുമിതിഹാസകഥകളെ
യെല്ലാം സ്ഫുടമായ് പകർത്തിയിരിക്കുന്നു.

രാധയും, ശ്രീകൃഷ്ണനും, രസമേലുന്ന
ഗാഥകളിൽപെട്ടും യക്ഷാംഗനകളും,

സീതയും, പാഞ്ചാലിയു, മാഞ്ജനേയനും
ചേതോഹരരായ് വിളങ്ങുന്ന ചിത്രത്തിൽ.

മദ്ധ്യത്തെഴുന്ന പടിവാതിലിൽ സർവ്വ-
സിദ്ധിപ്രദായകനാം ഗണനാഥനും

ഹസ്തങ്ങളിൽ ചക്രവും സൃണിയുംപൂണ്ടു
ബുദ്ധിയും വിത്തവും നൽകാൻ പ്രസന്നനായ്,

തുമ്പിക്കരംതുമ്പുചാച്ചുയർത്തിപ്പിടി-
ച്ചമ്പൊടും കൊത്തുപണിയിൽ വിളങ്ങുന്നു

അപ്പടിവാതുക്കൽ നിന്നു വളഞ്ഞുപോ-
മുൾപ്പാതയൂടെ ചെല്ലുമ്പോളിടയ്ക്കിടെ,

നൽപൂവനങ്ങളും മുററങ്ങളും കാണു-
മത്ഭുതമാമ്മാറകത്തെപ്പടിവരെ.

നീലച്ചുവപ്പുനിറമാം നരമ്പാർന്ന
ചേലിയലും കളർ വെണ്ണശ്ശിലകളാൽ

സ്ഥൂലമാമാവാതലിൻകട്ടിള ചിത്ര
വേലകളെന്യേ മിനുസമായ് മിന്നുന്നു.

നീലസ്ഫടികപ്പലകയാലാണതിൻ
മേലേപ്പടി തീർത്തിരിപ്പു,തതിന്നുകീഴ്,

ആലംബമാമുമ്മരപ്പടി കാന്തിയാൽ
പാലൊത്ത വെൺപാറയിൽ പണിചെയ്തതാം.

ആയതിലൂടേകടന്നാലവിടെയു-
ണ്ടായതഭംഗികലർന്ന സോപാനങ്ങൾ

നീളേനിറമിട്ടമേല്പുരയും; ബഹു
നാളമാം തൂൺനിരയുംപൂണ്ടു രമ്യമായ്;

ചിത്രമായീട്ടു മഴികളററത്തുള്ള
നൽത്തട്ടുകൾ വഴിയേറാമവററയിൽ.

പാദത്തിനു പരം മോദ മേകീടുമ-
മ്മേദുര സോപാന മാർഗ്ഗം കടന്നുടൻ

എത്തുന്നതു തന്നെ യേററം മനോജ്ഞമാ-
യുത്തുംഗമായെഴുമുള്ളിലെ ശ്ശാലകൾ.

വിസ്താരമേറുമവയെച്ചുഴന്നുള്ള
ചത്വരഭൂമിയിൽ ച്ഛായാശിശിരമായ്

പന്തിയായ് ഭംഗികലർന്നു കാണാകുന്നി-
തന്തഃപുരയോഗ്യമാം പുഷ്പവാടികൾ.

മുററത്തുമിന്നുന്ന മഞ്ജുളമാം ജലം
വററാത്ത നീർച്ചാട്ട മേലുമുറവുകൾ

ചന്തംകലർന്നതിൻ ചുററും വിലസുന്നു
ച്ചെന്താമരകള മിന്ദീവരങ്ങളും.

നല്ലൊരു ചെമ്പരുത്തിപ്പൂ നിറത്തിലെ-
ന്നല്ല പൊൻ കാന്തിയിൽ നീലവർണ്ണത്തിലും

കണ്ണാടിപോലെ വിമലമായ് കാണുമ-
ത്തണ്ണീരിൽ മിന്നിക്കളിക്കുന്നു മത്സ്യങ്ങൾ.

ശാന്തമായ് സൂര്യ്യ പ്രഭയെഴും പൂവന-
പ്രാന്തങ്ങളിൽ ഭംഗിയിൽ തങ്ങിനിന്നുടൻ,

പേടിവെടിഞ്ഞു തിന്നുന്ന വിടർന്നുള്ള
പാടലമാം പനിനീർ കസുമങ്ങളെ

കേടററ സൌന്ദര്യ്യമൊത്തു വിശാലത
കൂടും മിഴികളേലുന്ന മാൻക്കൂട്ടങ്ങൾ.

വർണ്ണമെഴും പക്ഷികൾ മഴവില്ലിൻെറ
ഖണ്ഡങ്ങൾ പോൽ പറക്കുന്നു പനകൾമേൽ.

വെണ്മയും നീലവും തേടുംകപോതങ്ങൾ
ചെമ്മേയിന്നയിന്നയായ് ചേർന്നു കൊണ്ടുടൻ

നൽപ്പൂച്ചെഴും ഭിത്തിശൃംഗ ശില്പങ്ങളിൽ
നിർഭയമായ് കൂട്ടുകെട്ടി മേവീടുന്നു.

മിന്നും തളത്തിൽ നിന്നോമനപ്പീലികൾ
പിന്നിൽ പ്പരത്തി മയിലുകളാടുന്നു.

ദൂരത്തു കണ്ണുമുയർത്തി വാഴും വെള്ള
നാരകളായതു സൂക്ഷിച്ചു നോക്കുന്നു.

സ്വച്ഛന്ദമായങ്ങു മിങ്ങും പറന്നെത്തി
മെച്ചമെഴും തേൻ കനിവാർ കുലകളിൽ

തെച്ചിപ്പഴം പോൽചുവന്ന കഴുത്താന്ന
പച്ചക്കിളി നിര ഞാന്നുകിടക്കുന്നു.

മഞ്ജുപൂമഞ്ജരിതോറും ചിറകടി-
ച്ചഞ്ജസാ മഞ്ഞക്കിളികൾ പറക്കുന്നു.

പേടിയേറും പല്ലികൾ കയ്യുഴികൾ മേ-
ലാടലകന്നു റെയിൽകാഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഓടിനടക്കുമെണ്ണാൻ നിര തീററികൾ
തേടിയെത്തുന്നു മനുഷ്യഹസ്തങ്ങളിൽ.

സ്വാന്തഭയമറിഞ്ഞീല ജന്തുക്കളി-
ശ്ശാന്തമാം ഭൂമിയിൽ ഹിംസയില്ലായ്കയാൽ.

ഇത്രയുമല്ലങ്ങടുത്തു പൂഞ്ചോലയിൽ
കസ്തൂരിമാൻ നിര കേളിയാടീടുന്നു.

ഭംഗിയിൽ കാക്കകളോടു ചിലയ്ക്കുന്നു.
പിംഗനേത്രങ്ങളെഴും മരഞ്ചാടികൾ.

ഈവണ്ണമസ്നേഹലീലാഗ്രഹമായ
പൂവനത്തിന്നുള്ളിലെ മന്ദിരങ്ങളിൽ

ഇംഗിതം പോലെയുപചരിപ്പാൻ ഭാവ
ഭംഗികലർന്ന മുഖാബ്ജങ്ങളാർന്നടൻ

സുന്ദര മേനിമാരായ പരിജന
വൃന്ദങ്ങൾ വാണിതതാതു ഭാഗങ്ങളിൽ.

മാധുര്യമേറും മൃദുവാക്കുകളെന്നി
യോതാതെയു, മുപചാരവിധികളിൽ

ചേതസ്സിലുത്സാഹമാന്നം സുഖങ്ങളിൽ
മോദിച്ചു, മന്ന്യക്ക് മോദമുണ്ടാക്കിയും.,

ഏതാജ്ഞകൾക്കു മെപ്പോഴും വഴിപ്പെടാ-
നാദരവേലുമഹം പൂർവ്വിക പൂണ്ടും

അങ്ങാ മനോമോഹനമാ മരമന
യെങ്ങും വിളങ്ങുമവരുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ,

തുംഗമഹിമ കലന്ന യുവരാജ്ഞി,
യംഗനാമൌലി മണിയാൾ, യശോധര

മംഗലമേദുരമായ് നയിച്ചു സുഖ
ഭംഗമറിയാതെ ജീവിതമെന്നുമേ,

മങ്ങാമലർകളാൽ തീൎത്ത തടങ്ങളിൽ
തങ്ങിയൊഴുകിയ തേൻപുഴയെന്നപോൽ.

നല്ലാദരത്തേട മമ്മന്ദിരവൃന്ദങ്ങ-
ളെല്ലാററിലുംവച്ചു, മെച്ചമായൊക്കയ്ക്കു

മുള്ളിലായ്, ശ്രദ്ധമാ,യുജ്ജ്വലമായൊരു
പള്ളിയറയും പരിസ്ഫുരിച്ചീടുന്നു.

ശില്പകലതന്നെ തന്നുടെ ചാരുവാം
കല്പനാവൈഭവം കോരിച്ചൊരിഞ്ഞുടൻ

കെല്പോടുൾക്കാമ്പു മയക്കുവാൻ തീൎത്തതാ-
മപ്പൊന്മണിയറയെന്നു തോന്നും കണ്ടാൽ.

നാലുപാടും നൽചതുരശ്രമണ്ഡപ
ജാലമാൎന്നും, മേല്പുരയെന്നി മദ്ധ്യത്തു്,

നീലമാമംബരം തട്ടായു മങ്ങതിൻ
ചേലിയലും ദ്വാരദേശം വിളങ്ങുന്നു.

ശുദ്ധധവള വെണ്ണക്കല്ലുകൾ കല്പുകൊ-
ണ്ടെത്രയും രമ്യമായ് കെട്ടി, യതിനുടെ

നേൎത്തു മിനുസമാം പാളികൾ കൊണ്ടുതാൻ
തീൎത്തോരടിത്തളത്തോടും, വിമലമായ്,

നൽത്തോയമാൎന്ന നീരാട്ടുകുളമതിൻ
മദ്ധ്യത്തു ഭംഗികലൎന്നു വിലസുന്നു.

നാലുകരകളിലും കല്പടയിലും
മേലായതിൻ കടവിൻ കുട്ടിമത്തിലും

ലോലമാം വെള്ളസ്ഫടികങ്ങളാൽ ചിത്ര
വേലകൾ ചെയ്തിരിക്കുന്നു വിശിഷ്ടമായ്.

മഞ്ഞുനീർക്കട്ടകണക്കെ കുളൎത്തതി
മഞ്ജുളമാമസ്ഥലത്തു നടക്കുവാൻ

നെഞ്ചിൽ കുതൂഹലമാൎക്കുമുണ്ടാം ജന-
മഞ്ചുന്ന ചൂടാൎന്ന വേനൽ ദിനങ്ങളിൽ.

അമ്മുഖമണ്ഡപത്തൂടയു, മപ്പുറ-
ത്തുമ്മരത്തിൻ ചിത്രപീഠത്തിലൂടെയും;

അന്തർഗ്ഗൃഹത്തിൽ കടക്കവേ, ശാന്തമായ്
സ്വന്തം നിറം വിട്ടു സൂര്യ്യകിരണങ്ങൾ,

പാരം വെളുത്തും, വിളറിയും മങ്ങിയും
തീരെയനുഷ്ണമാം ച്ഛായയായ്ത്തീരുന്നു.

അപ്പുറത്തത്യന്ത ശോഭാ മനോജ്ഞമാം,-
യത്ഭുതത്തെക്കാളുമത്ഭുത രൂപമായ്,

അപ്പൂവനമണിമന്ദിരം കാണ്മെത-
ത്തിപ്പടിതന്നിലണഞ്ഞു നോക്കീടവേ,

അന്തഃകരണമലിഞ്ഞു പകച്ചൊരു
ചിന്തയും വാക്കുമെഴാതെ വിവശമായ്

ഹന്ത! ദിനംതന്നെ നിന്നങ്ങു വൈകിയൊ-
ട്ടന്തിയായ്പ്പോയെന്നു തോന്നും നിരൂപിച്ചാൽ.

പ്രാന്തങ്ങളിൽ ഗന്ധയുക്ത തൈലങ്ങളാൽ
കാന്തികലർന്നു കത്തുന്ന ദീപപ്രഭ,

ശാന്തമനോഹരദീപ്തി കലർന്നതിൽ
സ്വാന്തം മയക്കുന്ന സൌരഭ്യമാർന്നുടൻ,

നല്ലഴകേറും കിളിവാതിലുകളി-
ലുല്ലസിക്കും ശുക്തിവേലകളുടെയും,

ചാരുനക്ഷത്രശില്പം പൂണ്ട സൂക്ഷ്മമായ്
പാരം സ്ഫുരിക്കും മൃദുവിരിയുടെയും

ഉള്ളിൽകട,ന്നരു ശില്പ വിചിത്രമാം
പള്ളിമഞ്ചത്തിങ്കൽ വീ,ണതുച്ചൂഴവും

മൂടുന്ന പൊൻനൂൽ വലകളിലും, ശോഭ
തേടുന്ന പട്ടുകിടക്കകൾ മേലിലും

തട്ടി ദ്യുതിപകർന്നേററം സുഖദമാം
മട്ടിൽ മണിയറയ്ക്കുള്ളിൽ പ്രകാശിപ്പൂ.

ഭംഗിയെഴുമതിൻ വാതിലിൽ ചിത്രമാം
തൊങ്ങലിയന്നുതൂങ്ങും തിരശ്ശീലയെ

മാററിയകത്തുകടക്കാ വിധേയരി-
ലേററവും സൌഭാഗ്യമാർന്നവരെന്നിയേ.

ഓമൽ പ്രഭാതത്തിലുമേറെ ദീപ്തമായ്,
കോമളമായ് സന്ധ്യപോലങ്ങു സർവ്വദാ

ചാരുവാമപ്രഭാപൂരംസ്ഫുരിക്കയാ-
ലാരുമറിവീല രാവും പകലുമേ.

നൽപുലർകാലത്തിലെക്കാൾ സുഖദമാ-
യപ്പാതിരാവിലെപ്പോലെ ശിശിരമായ്,

ഉൾപ്പൂകുളുർക്കുന്ന മട്ടിൽ മധുരമാ-
യെപ്പൊഴുമങ്ങിളം കാററു വീശീടുന്നു.

ക്ഷീണതവിട്ടു രാവും പകലും ചാരു
വീണാമൃദുസ്വനമുള്ളിൽ മുഴങ്ങുന്നു.

സ്വാദുതരങ്ങളാം ഭോജ്യങ്ങളുമങ്ങു
സാദരം വച്ചിരിക്കുന്നു ദിവാനിശം.

മഞ്ഞുനീർ വാന്നു മെത്തും സ്വാദിയലുന്ന
മഞ്ജുളമായ മധുരപാകങ്ങളും,

ആരാൽ ഹിമാദ്രിയിലുള്ള നീർക്കട്ടയാൽ
പാരം തണുപ്പിച്ച പാനകവർഗ്ഗവും,

മേദുര സ്നിഗ്ദ്ധ മധുരങ്ങളാം പല
മോദകാദ്യങ്ങളും കാണുന്നി;തെന്നല്ല,

ചാരുദന്തംപോൽ വെളുത്തോരിളം നാളി-
കേരപാത്രത്തിലതിന്റെ രസങ്ങളും.

പാനപാത്രങ്ങൾ വഹിച്ചും, പലവിധ
ഗാനവാദ്യാദി വിനോദങ്ങളാന്നമേ

രാവും പകലും തിരുമുമ്പിലമ്പൊടു
സേവചെയ്യാൻ ചില ദാസിമാർ നില്ക്കുന്നു.

സൻമൃദു ഗാത്രിമാർ, സാരംഗനേത്രമാർ,
മന്മഥരാജ്യമനോഹര ദൂതിമാർ,

അമ്മുകിൽ വേണിമാർ നിന്നത്തിരുവടി
ചെമ്മേയുറങ്ങവേ മന്ദമായ് വീശുന്നു.

പള്ളിയുണന്നാൽ പ്രഭുവിനേററംപ്രിയ-
മുള്ളതറിഞ്ഞുപചാര വിധികളാൽ,

ഉള്ളത്തെ വീണ്ടും വിഷയരസാബ്ധിയിൽ
തള്ളിയിടുന്നു വിലാസിനിമാരവർ.

ചേണാൎന്ന വെള്ളിച്ചെറുകമ്പികൾ മീട്ടി
വീണവായിക്കുന്നു വിദ്യുല്ലതാംഗിമാർ.

ഭംഗിയെഴും കാൽച്ചിലമ്പിന്റെ കിങ്കിണി
സംഗീതമേളത്തിനൊത്തു കിലുങ്ങവേ

അംഗങ്ങൾ വീശി മയങ്ങി നിന്നാടുന്നു
ശൃംഗാരമോഹന ഗീതങ്ങൾ പാടുന്നു.

അപ്പോൾ പരന്നു മൃഗമദം ചമ്പക
പുഷ്പമിവയുടെ സാരസൌരഭ്യങ്ങൾ

ചാലേ സുഗന്ധ വസ്തുക്കളെരിച്ചെഴും
നീലനീരാവിപോൽ നേർത്ത ധൂമങ്ങളും

ലീലാവിലോലമാ മുൾപ്പൂവിനെ യഥാ-
വേലം സുഖത്തിൽ സ്വയം ലയിപ്പിക്കയാൽ,

ധന്യൻ സുമുഖി യശോധരയോടൊത്തു
പിന്നെയും പള്ളിക്കുറുപ്പു കൊണ്ടീടുന്നു.

ഇങ്ങനെ സിദ്ധാർത്ഥനെല്ലാം മറന്നഹോ!
സംഗ സുഖത്തിൽ മയങ്ങി മരുവിനാൻ.

അത്രയല്ലാ വിശ്രമവനത്തിന്നുള്ളിൽ
മൃത്യു, വാർദ്ധക്യം, വ്യസനം, വ്യാധി, രോഗം

ഇത്യാദിയെപ്പററി മിണ്ടരുതെന്നുമ-
ക്കൃത്യജ്ഞനായ നൃപതിയാജ്ഞാപിച്ചു.

ലീലാഗൃഹത്തിൽ നൃത്തംവച്ചു നില്ക്കുന്ന
ലോലാംഗിമാരിലൊരുത്തിക്കു തൽക്ഷണം

ആലസ്യമാർന്നു മിഴിമങ്ങിയാടുന്ന
കാലിണതെല്ലു കുഴങ്ങിയെന്നാലുടൻ,

തന്തിരുമേനിക്കതുകണ്ടു മാനസ
ചിന്തചെറുതു മുണ്ടാകാതിരിക്കുവാൻ

പ്രാന്തത്തിലെങ്ങുമേ നില്ക്കാതരമന-
പ്പൂന്തോപ്പുവിട്ടു പുറത്തു പൊയ്ക്കൊള്ളണം,

സുന്ദരിയാമവൾ ശാപം പിണകയാൽ
നന്ദനോദ്യാനത്തിൽ നിന്നപ്സരസ്സുപോൽ.

വേദനയും, വ്യാധിയും, ജനങ്ങൾക്കെഴും
ഖേദങ്ങളു,മവർ കണ്ണീർ പൊഴിപ്പതും,

പേടിപ്പതും, പ്രിയബന്ധുക്കളെപ്പിരി-
ഞ്ഞാടൽ പൊറാതെ നിലവിളിക്കുന്നതും,

കട്ടമേൽവെച്ചു ചുടലകളിൽ ശവം
ചുട്ടതീയും പുകയും പൊങ്ങിടുന്നതും,

എന്തുവേണ്ടാ നാട്ടിലുള്ള ദുഃഖങ്ങളി-
ലൊന്നിനെപ്പററിയെന്നാകിലുമങ്ങൊരാൾ

അക്ഷരം മിണ്ടിയാലായതു സൂക്ഷിച്ചു
ശിക്ഷനടത്തുവാൻ നിന്നു നിയോജ്യരും.

ആടിയും പാടിയുമങ്ങു വാണീടുന്ന
ചേടിമാക്കാക്കെങ്കിലും ചിരാങ്ങളിൽ

ഒററത്തലനാർ വെളുത്തു കണ്ടാൽ കടും-
കുററമാണായതും; ചട്ടമീവണ്ണമായ്.

തേടിപ്പറിച്ചുകററും രാവിലേ പുഷ്പ
വാടിയിൽ വാടിയ പൂക്കളെ ദ്ദാസിമാർ;

പാടേ പഴുത്തുപൊഴിയുമിലകളെ-
ക്കൂടെപ്പെറുക്കി ദ്ദൂരത്തു മറച്ചീടും.

എന്നല്ല കണ്ണിനു കഷ്ടമായ് തോന്നുന്ന-
തൊന്നുമവിടെയില്ലാതെ സൂക്ഷിച്ചിതു.

മന്നവൻ ചിന്തിച്ചി; "തീവണ്ണമാകുകി-
ലെന്നുടെ നന്ദനൻ ലോകദുഃഖങ്ങളെ

ചിന്തിയാതേയും, വെറും വിചാരങ്ങളാൽ
വന്ധ്യമാക്കാതെയും പോക്കിടും യൌവനം;

പിന്നെയവനൊരു ഭിക്ഷുവായ്പോകുമെ-
ന്നെന്നുടെ മാനസത്തിൽ പെടും പേടിയും

ച്ഛിന്നസന്ദേഹമൊഴിയും;—വിരക്തിയീ-
മന്നിൽ മനുഷ്യക്കു സാദ്ധ്യമാകുന്നതോ?

എന്നല്ല, പിന്നെവരേണ്ട വിഭവങ്ങ-
ളൊന്നൊഴിയാതെൻ കുമാരന്റെ കൈവരും.,

കുററമില്ലാതവൻ കാക്കും വിചാരിക്കി-
ലൊററവെൺ കൊററക്കുട ധരിച്ചൂഴിയെ;

മാററലരററ മഹാസാവ് ഭൌമനാ
യേററവും മാഹാത്മ്യ മാർന്നീടു" മെന്നുമേ.

ഇങ്ങനെ മന്നവ നമ്മനോമോഹന
ശൃംഗാരരംഗമാകും ജയിലിൽ സ്വയം

രാഗമാംകാരാധികാരിക്കു കീഴ്,സുഖ-
ഭോഗങ്ങളാകുമിരുമ്പഴികൾക്കുള്ളിൽ,

ഇട്ടു മകനെ യട, ച്ചൊരു വന്മതിൽ
കെട്ടുവാൻ കല്പിച്ചു ദൂരത്തു ചൂഴവും.

അഗ്രഭാഗത്തിങ്കൽ വെങ്കലത്താലങ്ങൊ-
രുഗ്രമാം വാതിൽ നിർമ്മിപ്പിച്ചു മദ്ധ്യത്തിൽ;

ഊററമാമക്കവാടം തുറന്നാൽ തള്ളി
മാററുവാൻ വേണമൂക്കുള്ള നൂറാളുകൾ;

വായ്ക്കുമതിന്റെയുൽഘാടന ശബ്ദവും
കേൾക്കാമ്പുറമൊരു യോജന ദൂരത്തിൽ.

ഇമ്മതിലിന്നുള്ളിൽ വേറൊരു സാലമു-
ണ്ടമ്മതിൽ കെട്ടിന്നകത്തുണ്ടു മററൊന്നും,

ഇമ്മൂന്നു സാലങ്ങളിലും പടിവാതിൽ
ചെമ്മേയടച്ചഴിയിട്ടിരിക്കും സദാ.

ആവഴിയല്ലാതരമന വിട്ടിട്ടു
പോവതിന്നില്ലൊരു മാർഗ്ഗവുമാർക്കുമേ;

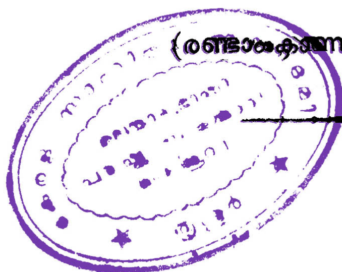
ആവാതിലുകളിന്മുമ്പിലോരോന്നിലും
കാവലുമുണ്ടു വിശ്വസ്ത ഭടജനം.

എന്നല്ലതു വഴിപോവാനൊരുവനും
ചെന്നാലയയ്ക്കരുതെന്നും, സ്വയം തന്റെ

നന്ദനൻ പോരുകിലും നിജകല്പന
യെന്നിവിട്ടീടരുതെന്നും, വിട്ടുകിലോ

അന്നങ്ങനെ ചെയ്തവർക്കു വധശിക്ഷ
യെന്നുമാജ്ഞാപിച്ചു വാണു നൃപൻ സുഖം.

(രണ്ടാംകാണ്ഡം സമാപ്തം.)

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി